

Színház az egész világra

15 éves a bogácsi Színészliget

Tisztelt Olvasók!

Örömmel állíthatom, hogy Bogács nevét egyre nagyobb betűkkel jegyzik a magyar turisztikai térképen, elsősorban az 50-es évek végén felszínre törő, több mint 70 fokos gyógyvízre

épülő fürdője miatt. A fürdön túl van itt még sok-sok látnivaló: pincesorok jó borokkal, rendezvények sztár-fellépőkkel, kerékpárutak szebbnél szebb úti célokkal, horgászto csodás környezetben, s remek kirándulóhelyek. A test pihentetéséhez tehát igen jók az adottságaink!

De mi van a lélekkel? Szellemünket mi táplálhatja itt Bogácscon? Dél-borsodi kis település lévén kötelességünknek tartjuk hagyományaink ápolását, megőrzését, melynek fontos színterei a Tájház, a Hagyományőrző ház, a Könyvtár, és a kulturális rendezvények a helyi pávakör és az amatőr színjátszó csoport közreműködésével. Kiállításokat, bemutatókat évente szervezünk a Közösségi Házban, ahol helyi, vagy Bogács-hoz kötődő amatőr és hivatásos művészek mutathatják be alkotásaikat.

De amire a legbüszkébbek vagyunk, az a Színészliget, a Nemzet Színészeinek piramistölgy fáival a Cserépi úti pincesor mellett. Nincs ilyen máshol, más városban vagy faluban Magyarországon! A liget létrehozói 2009-ben nagyot álmodtak, azt szervezték meg, hogy ide, a Bükk déli lábához, ebbe a kétezer fős kis faluba lehívják, vendégül lássák a Nemzet Színészeit, hozzátartozóit, s vegyék rá Őket arra, hogy fát ültessenek Bogácscon. Nagyot álmodtak s nagy tettet vittek véghez, ugyanis napjainkra közel 40 fa, fácska növényt a Színészligetben. A Nemzet Színészeinek egy része személyesen jött el hozzánk fát ültetni, egy részük helyett pedig közeli hozzátartozó, vagy pályatárs ültetett fát, amit azóta is szeretettel, tisztelettel gondozunk. S meghatódva, de büszkén meséljük a történeteket, melyek egy-egy nagy színművésszel való személyes találkozás alkalmával születtek.

Az első faültetés 2009-ben történt, s most, 15 évvel később is szeretettel készülünk a Nemzet Színészeivel való újabb találkozásra, a Színészliget gyarapítására, az újabb közös történetek megélésére. Köszönet valamennyi Nemzet Színészeinek a támogató együttműködésért, az ötlet gazdájának – Hanák Zsoltnak, aki sajnos már nincs közöttünk –, s a megvalósítókak – Decsi Ágnesnek, Császár Angelának, Hajdu Imrének és Verhóczki Sándornak. A fák pedig immár 15 éve cseperednek, nőnek egyre magasabbra, kifejezve a bogácsiak tiszteletét, szeretetét a magyar színházművészet legnagyobbjai iránt.

Csenedesné Farkas Edit
Bogács Község polgármestere

Miért éppen Bogácscon?

A Bogácsra látogató vendégek (sokan vannak, mert Bogács, s mindenekelőtt gyógyító termálvize egyre több idegent vonz belőldről, külföldről egyaránt) mind a mai napig megkérdezik, látva, felfedezve a Színészligetet (ilyen nincs máshol az országban), a meglepődés pozitív sokkja után, ámulatukra magyarázatot várva: miért éppen itt Bogácscon létesült ez a liget, mely emléket állít a magyar színművészet halhatatlan szereplőinek? Immáron 15 éve!

Igen, már 15 éve, ugyanis 2009-ben létesült ez az emlékhely, s azóta évről-évre bővül, évről-évre terebélyesedik, s ami igazán különlegessé teszi ezt a ligetet, hogy fát maguk a Nemzet Színészei ültetik el (akadályoztatás esetén közvetlen családtagjaik vagy pályatársaik), s ezáltal a fa az illető színész fájává válva hirdeti az Ő művészi nagyságát éppúgy, mint a több mint 200 éves magyar színjátszás rangját, nemzeti létünk, nemzeti nyelvünk fennmaradásában betöltött elvülhetetlen szerepét.

Íme a történet:

1. Született egykor, egészen pontosan 1942. január 24-én Debrecenben egy fiúgyermek, aki a szüleitől a **Hanák Zsolt** nevet kapta. Utólag tudjuk, nehéz időszakra született. A háború éveit nem a béke követte a Hanák családban, a szülők a háborút követő években, az államosítás idején szinte minden vagyoniukat elveszítették, sőt mint osztályidegenekre – ezt a bélyeget ragasztotta rájuk az új hatalom – a kitelepítés várt. A szülők Hortobágyra kerültek, az ot-tani kényszermunkatáborba, elszakítva tőlük gyermekeiket, Zsoltot és testvérét Mayát. A két gyermek akkor 1950-ben Bogácsra került (véletlen vagy rendeltetés?), édesanyjuk unokatestvéréhez, aki körzeti orvosként, akkor éppen Bogácscon szolgált.

A szülők egy évnyi kényszermunka után szabadultak Hortobágyról, s onnan az ő útjuk is Bogácsra vezetett, a család új hazája Bogács lett.

2. A falu befogadta Hanákékat. Az itt élő emberek nyitottsága, jóindulata és szeretete megkönnyítette a családnak a beilleszkedést olyannyira, hogy néhány év múltával családi ház építésébe is belefogtak. Zsolt és testvére Bogácscon végezte és fejezte be az általános iskolát, s innen tanultak tovább a szomszédos Mezőkövesd gimnáziumában. Zsolt osztálytársai közül név szerint csak egyet emlékez, **Dudás Sándort**. Őt azért, mert később szerepet játszott a történetünkben.

3. Ugorva az időben, Hanák Zsolt az érettségi után Budapestre került, a Budapesti Műszaki Egyetem gépészmérnöki karára, ahol előbb mérnöki, később pedig mérnök-tanári diplomát szerzett. Az életútja már nem Bogácscon folytatódott. Szülei is elköltöztek innen, házukat eladták, emlékszem az akkortájt alakuló helyi takarékszövetkezet működött benne. S az idő múltával egyre jobban halványodott a Hanák család emléke Bogácscon. Részben érthető, az emberi elme gyarló, az emlékezet rostján egyre több régi emlék áthull, s feledésbe vész az egyszervolt, a hajdanvolt.

4. Aztán történt egyszer, mintegy negyedszázaddal később, hogy Bogácsból – elsősorban az 1959-ben megnyílt termálfürdője révén – egyre híresebb, egyre ismertebb, egyre vonzóbb hely lett. Mind többen keresték fel a falut az idegenek, akik – megismerve az itteni kedvező lehetőségeket, adottságokat – egyre többször jöttek vissza, s egyre több időt töltöttek el nálunk. Hogy ez így legyen, ezért a község vezetése, a helyi lakosság is sokat tett. Egyre több rendez-

vénnyel csábították ide a vendégeket, mondván ne csak a gyógyfürdő, hanem a programok, rendezvények sokasága is tegye vonzóvá, még vonzóbbá az idegének szemében Bogácsot.

Az egyik ilyen nagy rendezvény volt és az ma is a Bükkvinfest, a Bogácsi Nemzetközi Borfesztivál, amely június utolsó hetében gasztronómiai, kulturális, szórakoztató programokkal várta, várja a vendégeket.

A programok között éveken át szerepelt egy verspályázat is, melyet elsősorban az észak-magyarországi régióhoz kötődő költőknek, irodalmároknak írtak ki a szervezők. Konkrétan, írjanak verset, verseket Bogácsról, bogácsi élményeikről, emlékeikről. A versekből három verseskötet is született (mindegyik kötet 70-80 verset tartalmazott).

Az első 2001-ben, *Borország szíve, Bogács*, a második 2008-ban *Áldassék neved, Bogács!*, a harmadik pedig 2012-ben *Emberremény, Bogács* címmel. A 2008-as kötet születésekor írta és küldte *Augusztusi ősz* című versét az egykori osztálytárs, Dudás Sándor, a kitűnő költő és képzőművész, mellesleg a Bogácshoz közeli Bükkábrány polgármestere, aki ezt a verset volt iskolatársának, barátjának, Hanák Zsoltnak ajánlotta. Természetesen ez a vers is belekerült a kötetbe, melynek ünnepélyes bemutatására a 2008. évi BÜKKVINFEST egyik programjaként, a község több mint 700 éves műemléktemplomában került sor.

Utólag derült ki, hogy Dudás Sándor meghívta erre az eseményre az akkor már Gödöllőn élő barátját, Zsoltot, aki hosszú évek kihagyása után újra visszatért Bogácsra. Jelen volt a könyvbemutatón, ahol a hozzáírt, neki írt vers is elhangzott, tartalmazva többek között a következő gondolatot is:

„...s mégsem borús az emlékezet, / hisz e vidék nektek Szent Márton volt, / fele köpenyét rátok adta, / nem csoda hát, ha

Hanák Zsolt, az ötletadó

visszatérve / dalra fakadunk, dicsérő dalra, / mint hálás szívű gyerekek, / mert egy helyet akkor is lehet szeretni, / ha zsarnok-kényszer küldött oda, / igaz, Barátom?”

S a helyszín, az évszázados falú templomtér, a feltóduló emlékek, az itt eltöltött gyermekkor-e az oka, valószínű, hogy mindez együtt, s persze maga a vers is, arra az elhatározásra „késztették” Hanák Zsoltot, hogy a könyvbemutató végeztével, még ott a templomtérben, odalépett az eseményen jelenlévő, akkori bogácsi polgármesterhez, **Verhóczy Sándor**hoz, s elmondta neki az egy ideje már dédelgetett nagy álmát. Hogy szeretne létrehozni valahol e kis hazában egy olyan parkot, ligetet, ahol a legkiválóbb magyar teátristák, a Nemzet Színészei ültetik el fáikat. S itt most, e szép ünnepség alatt fogalmazódott meg benne a végső elhatározás, hogy ennek a parknak, ligetnek Bogácson kell lennie.

A polgármester úr megtiszteltetésnek vette az ötletet, s a maga részéről örömmel támogatta.

Történt mindez 2008 júniusának végén. A javaslatot rövid időn belül cselekvés követte, s 2009 áprilisában a Nemzet Színészeinek első fái földbe kerültek, méghozzá a művészek illetve a legközelebbi hozzátartozóik közreműködésével.

Azóta él s bővül, gazdagodik a liget. Idén, 2024 tavaszán immáron nyolcadik alkalommal hívjuk, várjuk a Nemzet Színészeit, mindenekelőtt azokat, akik eddig még nem ültették el fájukat a bogácsi Színészligetben: Almási Évát, Jordán Tamást, Lehoczky Zsuzsát, Udvaros Dorottyt, Pogány Juditot, Cserhalmi Györgyöt, Csikos Sándort. S most kerül majd elültetésre a közelmúltban elhunyt Balázsovits Lajos és Benedek Miklós piramistölgyfája is!

A bogácsi Színészliget története Óvelük tovább folytatódik!

Hajdu Imre

A 2009-es, első felültetésre három Nemzet Színésze – Máthé Erzsi, Avar István és Király Levente – személyesen jött el.

Darvas Iván

(Beje, 1925. június 14. – Budapest, 2007. június 3.)

Kétszeres **Kossuth-**, kétszeres **Jászai Mari-díjas**, **érdemes és kiváló művész**.

A Nemzet Színésze címet – elsőként –, 2000-ben kapta meg.

Fáját a bogácsi Színházligetben Decsi Ágnes operaénekes ültette el 2009-ben.

2009-ben, az első faültetéskor Decsi Ágnes operaénekesnő ültette el a 2007-ben elhunyt Darvas Iván fáját

A „faültetők” találkozója 2009 áprilisában Bogácson

Én csak a méltóságos embereket tisztellem – mondta nekem, fiatal kollégájának, a miskolci Művész Klubban jó régen a szívbeli barát, a remek tollú hírlapíró, Holdi János három deci abasári rizling elkortyolása után. Majd így folytatta: – Tudod, az ilyen emberek azonban lassan kivesznek. Mindenféle, amerre nézek, „méltóságos urak” maradnak csak helyükben.

És aztán János elkezdett mesélni Darvas Ivánról. – Mert tudod, Ő tényleg méltóságos ember. A kevesek egyike!

Sem akkor, sem máskor nem véletlenül hozta szóba Darvast. Az 56-os forradalom után úgy hozta a sors, hogy „bűneikért” egy börtönbe kerültek, ahol kivételes képességüket a börtön könyvtárában hasznosíthatták. Ott, a börtönben lettek barátok, ott, ahol akkor, együtt volt Magyarország elitje. Mindazok, akik életük egy végzetes pillanatában nem felülről várták az utasítást, hanem saját fejük, szívük szerint cselekedtek, és utána vállalták a következményeket.

– Iván a börtönben is tökéletes úriember volt – mesélte János. – Nála a kifinomultság nem póz volt, hanem belénevelt kultúra.

Nem tagadom, máig irigylem a nagyon régen elhunyt kollégámat a Darvas Ivánhoz fűződő barátságáért. Én csupán – úgy, mint a nagy többség ebben az országban – a szerepeiből ismerhettem. Liliomfiként, a Bakaruhában főszereplőjeként, Kárpáthy Abellinóként, Rezeda Kázmérként, Rómeóként...

A börtönéveket követően segédmunkásként kellett dolgoznia. Színpadra csak úgy kerülhetett vissza 1963-ban, hogy Aczél György egyetlen ajánlatát elfogadva, lejött Miskolcra. Az 1963/64-es évadot városomban töltötte, s három darabban kapott fontos szerepet. Először a Horvai István rendezte Ványa bácsiban, ahol Asztrov doktor szerepét játszotta, majd egy nyíregyházi szerző, Sipkay Barna darabjában, A világ peremén című színművében kapott szerepet.

A színháztörténet leginkább a harmadik darabról beszél, az ott nyújtott alakítását Darvas kiemelkedő szerepei közé sorolja. G. B. Shaw: Szent Johannájáról van szó. Ezzel a darabbal indult a Miskolci Nemzeti Színház a Magyar Televízióban akkor kezdődő Vidéki Színházak Fesztiválján, így a darabot az egész ország láthatta. Léner Péter rendezte a művet, s benne Darvas az angol ezredes, Warwick grófot alakította nagyszerűen. S tudják milyen színészek voltak akkor Miskolcon? Ugyanabban a darabban Görbe János, Gáti György, Sztankay István, Némethy Ferenc, Verebély Iván, Polgár Géza is játszott. Emlékszem, a szegediek Tanítónője mellett (abban Földy Teri és Mécs Károly szerepelt) a miskolci darab aratta a legnagyobb sikert.

Mindezek után szomorú azt mondanom, Darvas Ivánról már csak, mint emlék beszélhetek. 2007-ben elhunyt a Nemzet Színésze! Sinkovits Imre, Bessenyei Ferenc, Agárdy Gábor után egy újabb hatalmas tölgy dőlt ki.

Ahogy egyik méltatója írta akkor: most sokáig nézünk és látunk egy Darvas Iván alakú hiányt a színpadon.

Miközben Ő már bakaruhában ott állt Isten színe előtt. Alig hallhatóan összeverte bokáját, elegánsan tisztelgett és csak annyit mondott: – Uram! Az égi szolgálatra megjelentem!

Avar István

(Egercsehi, 1931. március 20. – Budapest, 2014. szeptember 13.)

Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdekes és kiváló művész

A Nemzet Színészének 2001-ben választották.

Fáját a bogácsi Színészligetben elsők között, személyesen ültette el 2009-ben.

Szeretett Bogácsra jönni. Már első faültetéskor itt volt, s aztán később is jött. Csak a halál szólította el falunktól ezt a nagyon szeretnivaló, konok, kemény, hallgatóg művészt. A szerencsés emberekre szokták azt mondani „csak születni volt nekik nehéz”. Avar Istvánnál fordítva volt mindez. Neki születni volt könnyű, de utána az életútját egészen a pici korától nehézségek kísérték.

– Ötéves koromban cukrosládában aludtam – mesélte. – Apám munkanélküli lett, és már mindenünket eladtuk és megettük. Ott hagytuk Egercsehit, ahol születtem. Konok voltam gyerekkoromban. Előfordult, hogy apám nadrágszíjjal vert el, sok évvel később elmondta, hogy még olyankor sem voltam hajlandó sírni. Tizennégy éves sem voltam, amikor mint segédmunkás dolgozni kezdtem az egercsehi bányánál. A nehéz kezdet megkeményített...

Valahol olvastam egy idézetet, Paul Gauguinnek, a híres festőnek tulajdonították, amely valahogy így szólt: a szenvedés növeli a zsenialitást, csak arra kell vigyázni, hogy bele ne haljon az ember.

A Teremtő előbb konokságot, dacot adott neki, kemény próbatétel elé állította, a bányában a poklok kínját is ki kell állnia. De azután jutalmazta Őt. A bánya mélyéből, sötétségéből feljöhetett a fényre, s szemébe a legerősebb fény, a rivaldafény világított. S a szeme állta ezt a fényt! Mit állta, élvezte! S az Úr is kedvét lelte Benne.

Ő pedig, révbe ért, a szakma, a közönség által is elismert, köztiszteltben álló művész évtizedeken át tette a jót. A drámairodalom legnagyobb szerepeit játszotta el maximális átéléssel. Ahogy Ő mondta: a közönség mindig doppingolta.

– Megmagyarázhatatlan varázs a színész és a közönség találkozása az esti előadáson. Amikor lelestem a nézőtérre, figyelő, csillogó szemeket, tátott szájakat láttam. Ez engem boldoggá tesz, doppingol. Öntudatlanul ráteszek még két lapáttal. Megettem a kenyérem javát a pályán, de még mindig jólesik a vége, a taps – üzenté. Nekünk, a nézőknek!

Lelki barátság kötött össze bennünket. Már csak ezért sem felejtjük el Őt soha!

A művész úr 2009-ben, elsők között ültette el fáját a Színészligetben

Avar Istvánnak az önkormányzat nevében Verhóczi Sándor gratulált

Míg élt, mindig visszajárt Bogácsra

Lássuk csak, milyen diplomát kaptunk a bogácsiaktól

Raksányi Gellért

(Szigetvár, 1925. július 19. – Budapest, 2008. május 20.)

Kossuth- és Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész

A Nemzet Színésze címét – elsők között – 2000-ben kapta meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben özvegye, Raksányiné Zubonyai Katalin ültette el 2009-ben.

Kutyu fáját özvegye és testvére ültette el 2009-ben

Az ünnepeket minden alkalommal virággal is köszönti Bogács

Álljon itt az a nyilatkozata, amely hitvallása volt a hivatásáról, s amelyet akkor mondott, amikor a Nemzet Színészevé választották.

– A cím birtokosaira óriási felelősség hárul. Meg kell védenünk a hivatásunkat a bántásoktól, fel kell emelni a szavunkat a visszasságok ellen. Ki kell állnunk az értékek mellett, támogatnunk kell az előremutató lépéseket. Mindezeket csak egységes erővel tudjuk (tudnánk) elérni. A tizenkét ember – tizenkét apostol! Nekünk, Thália legnemesebb papjainak apostoli helytállással kell cselekednünk!

Valamennyi bogácsi faültetési ünnepségen volt módom szólni a jelenlévő művészekhez s a megjelent közönséghez. Emlékszem, hogy a harmadik, 2012-es rendezvényen többek között a következőket is mondtam, felidézve az előző éveket:

„2009 áprilisától fája zöldell itt Agárdy Gábornak, Bessenyei Ferencnek, Darvas Ivánnak, Garas Dezsőnek, Sinkovits Imrének, Zenthe Ferencnek, Lukács Margitnak, Berek Katinak...”

S itt, egy pillanatra tétováságot színelve megálltam. Majd: – Mindenkit felsoroltam? – tettem fel a jelenlévőknek a kérdést. Újabb csendszünet. Amatőr színjátszó módjára a fejemhez kaptam és diadalmal örömmel így folytattam: „A kutyafáját! Majd elfelejtettem, hogy elültettük a Kutyu fáját is, Raksányi Gellértét.”

A hallgatóság erre nevetni kezdett.

„Dehogyan felejtettem el! Csak jó volt így mondani. A Kutyu fáját! Egyszer láttam vele egy tévés beszélgetést. Sok minderről beszélt, igazán már nem emlékszem konkrétumokra, illetve egy dologra igen. Egy kertet emlegetett – talán a balatonyöröki kertjét – ahová valamilyen fát ültet majd, s az lesz – ahogy Ő mondta, a Kutyu fája.

Nem tudom, elültette-e azt a fát egyáltalán, megvan-e az a fa, de egy biztos, Bogácsra van Kutyu fája, s vigyázunk rá!”

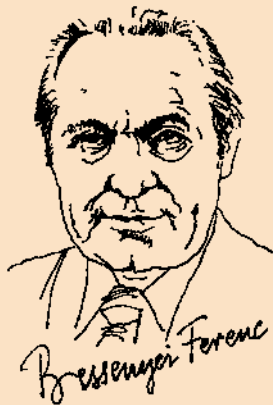
Azóta már sok év telt el, s elárlulom a Kutyu fája nőtt ez idő alatt legmagasabbra. S tudják miért? Özvegye, Kata többször ellátogatott azóta is Bogácsra, s amikor jött mindig arra kért, locsoljuk meg együtt egy-egy pohár bogácsi rizlinggel Kutyu fáját! Hisszük, hogy attól virul, nő, terebélyesedik Raksányi művész Úr fája, valamennyit túl növe.

Egyébként a Kutyu, Kutyu név 3-4 éves korában ragadt rá, amikor egy vadászaton a hajtók figyelmét az ugató kutyák hívták fel az erdőben eltévedt kis Gelléltre.

S ebből az eltévedt, de megtalált kisfiúból, felnőve a magyar színházművészet egyik legismertebb karakterszínésze lett. Robosztus alkata, zengő orgánuma, míves beszéde, pontos karakterformáló szerepe színpadon, filmen egyaránt összetéveszthetetlené tette.

Csoportkép a 2009-es ünnepségről

Bessenyei Ferenc

(Hódmezővásárhely, 1919. február 10. – Lajosmizse, 2004. december 27.)
Kétszeres **Kossuth-díjas**, **érdemes és kiváló művész**.

A Nemzet Színészének 2000-ben választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben özvegye, B. Élthes Eszter ültette el.

Olykor megdöbbenek a tényeken, amelyek, ha újra szembesülök velük, egészen mások, mint amit gondok, gondoltam róluk korábban. Íme egy példa.

Minap dokumentumokban keresve a valót, megdöbbenve konstataáltam, hogy már húsz esztendeje, hogy nincs közöttünk a magyar színjátszás „oszlopos Simeonja”, az erő, a dinamika, de ugyanakkor az érzékiség, a lírai finomság – férfiakban ritka – egyénisége, Bessenyei Ferenc.

Vele kapcsolatban – nem tagadom – elfogult vagyok, s mint borso-di, miskolci lokálpatrióta büszkén mesélem az általam tudottakat az azt nem tudóknak, hogy élete, pontosabban pályája elején kétszer is a Miskolci Nemzeti Színház elismert, szeretett művésze volt.

Rohan, nagyon rohan az idő! Testben immár húsz esztendeje, 2004. december 27-e óta nincs közöttünk. Ő volt a „színészóriás”, a „színészdő minden vihart kiálló hatalmas tölgye”, a színpadon Bánk bán, Peer Gynt, Görgey, Kossuth, Széchenyi, Dózsa, Falstaff, Lear király, Tevje – soroljam még? – megszemélyesítője, életrekelője.

Közel nyolcvan filmben és megszámlálhatatlan tévéjátékban ugyancsak főszereplő volt. Orgánuma, szuggesztív egyénisége, elementáris erejű szerepformálása, humora, intellektuális ereje, különösen a klasszikus hősök megformálásában érvényesült igazán. Egy valamit nagyon tudott. Ezt egy kritikusa határozottan állította róla. „Meglépő, hogy annyi előadást látva, mindig más Bessenyei játéka, mindig érezteti a „teremtés” spontaneitását. Az „itt és most” varázsát sugározza, bár mindig megőrzi a lényeges vonásokat, a részletekben mindig ad valami újat, árnyalatnyi finomságokkal, valami mást, egy-egy motívummal a jelenteket érdekesebbé, vibrálóbbá tudja tenni”

Halála előtt három évvel, 2001-ben, amikor már „új szelek, rossz szelek” kezdtek fújni a teátrumok, a kultúra környékén is, s már nem a tölgyekkel, hanem az ecetfákkal kezdték elhíttetni velünk, hogy mi a kultúra, s hogy milyen kultúra hasznos, léleképítő számunkra, nos, akkor láttam vele egy interjút az egyik tévé „Napkelte” névre hallgató műsorában. Hangjából kiéreződött némi keserűség, mégis az Őrá jellemző hévvel, hittel véde – nem magát, hanem a magyar kultúrát! –, azt üzenete nekünk, akik művészi, erkölcsi értékeken nevelődünk, hogy hatvanas pulzussal nem lehet, nem szabad rivaldafénybe állni! Nem, mert belső hév és feszültség híján, nincs meg a szikra a katarzis teremtéséhez. S ha nincs meg a pillanat drámája vagy eufóriája, a szemek sarkába könnycseppet varázsló csodája, akkor az egész minek? Hatvanas pulzussal, faarccal, savó szemekkel brókernek menjen az ember, vagy bankrablónak, de alkotó művésznek sohasé!

Bessenyei Ferenc már akkor, 82 évesen azt kiáltotta nekünk: „Állítsátok meg Arturo Uit!” S pulzusa még akkor is, – odahaza, karosszékben ülve is – kilencvenet ütött.

Sajnos, az ilyen embert, az ilyen embereket azóta is – minimum – betegnek tartja ez a mostani világ – mert a mai Cipollák (szemfényvesztők, hipnotizőrök) ezt akarják. Holott, fordítva igaz minden; a mostani világ beteg! Oly annyira az, hogy már csak életmentő műtét segíthetne rajta. Erre, akkor, 23 évvel ezelőtt, Bessenyei Ferenc már mindenkit figyelmeztetett.

Furcsa mód egy dalszöveg motoszkaál bennem: „miért hagytuk, hogy így legyen?”

Bessenyei Ferenc fáját 2009-ben özvegye, B. Élthes Eszter ültette el

Ünnepeink állandó „háziasszonya”: Császár Angela művésznő

A faültetési ünnepségek visszatérő szereplői: a bogácsi mazzorett csoport tagjai

Sinkovits Imre

(Budapest, 1928. szeptember 21. – Budapest, 2001. január 18.)

Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.

A Nemzet Színészeinek elsőik között, 2000-ben választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben fia, Sinkovits-Vitay András színművész ültette el 2009-ben.

Sinkovits Imre munkássága nyitott könyv a bogácsiak előtt is. Nincs olyan ember, aki ne tudna legalább egy-egy alakítását felsorolni, s ez azokra is vonatkozik, akik Őt színpadon sohasem látták. A tizedes meg a többiek, vagy a Két félidő a pokolban című filmeket, s bennük a főszerepet játszó Sinkovits Imrét újra és újra megnézi, méghozzá élvezettel nézi meg mindenki.

Azon kevesesek egyike volt a magyar teátristák sorában, akik mindent el tudtak játszani. Hihető volt királynak, tűzoltóparancsnoknak, tizedesnek, parasztnak egyaránt. Dante veretes nyelve épp oly természetesen szólt ajakán, mint Ónodi, a futballista „vagány szövege”. Ilyen sokféle, sokszínű hangszereken csak kevesen tudtak játszani, még a legnagyobbak között is. Talán csak Páger Antal, legalábbis most az ő neve jut eszembe.

Sinkovits Imre kiemelkedő színész volt. Gazdag hanganyaggal, nagy moduláló képességgel, mély szuggesztivitással, kitűnő humorral, különleges karikírózó képességgel megáldott teátrista. Teátrista volt, sokarcú művész, ugyanakkor egyjellemű ember. Magyar – nem magyarkodó! – EMBER!

Egyszer mesélte, hogy diákkorában, levente foglalkozáson a parancsnok kiszólitotta a sorból, s a nevét kérdezte. – Sinkovits Imre – válaszolta. Mire a parancsnok gúnyolódva megjegyezte: – Sinkovits Imre, lám ilyen nevű egy magyar levente!

Őt bántotta a dolog, a sértés, s amikor az esetet elmesélte odahaza, édesapja fájdalmas beletörődéssel azt mondta neki: – úgyis foglalkoztatott már a gondolat, hogy megmagyarosítjuk a nevünket.

– Nem, édesapám! – vágott közbe az önérzetes fiatalember. – Én ezzel a névvel fogom bizonyítani, hogy tisztességes magyar ember vagyok.

Állta a szavát. Bebizonyította. A NEMZET SZÍNÉSZE lett! A legnagyobbak egyike! S jellemben a legszilárdabb! Persze, ezzel az állítással nem akarok másokat megbántani.

Nekem, nekünk, sokunknak a kultúra, az identitás-tudat útja, lámpása Sinkovits Imre! Ő is!

Neki (is) köszönhetjük, hogy ennek a nemzetnek egy jelentős része nem vált és nem válik „drogfüggővé” az amerikanizálódó kultúrától. Köszönjük, Művész Úr, nagyon köszönjük Önnek!

Sinkovits Imre fáját 2009-ben fia, Sinkovits-Vitay András színművész ültette el

Sinkovits-Vitay András 2014-ben a Magyar Teátristák Keresztjénél a nemzet imáját, a Szózatot mondta el

Király Levente

(Budapest, 1937. március 6. –)
**Kossuth- és Jászai Mari-díjas,
érdemes művész.**

A Nemzet Színészenek 2006-ban választották meg.

Fáját a bogácsi Színházligetben személyesen ültette le 2009-ben.

Király Levente 1959-ben végzett a főiskolán, s azóta ő „szögedi”. A Szegedi Nemzeti Színház tagja, sőt, örökös tagja! Az első vidéki színész, aki kiérdemelte a Nemzet Színésze címet.

Pályája során többször is tanúbizonyosságot tett sokoldalúságáról. A főiskoláról kikerülve, bár prózai színésznek szerződtek, miután kiderült róla, hogy tanulmányai során énekes-táncos képzést is kapott, kezdetben szinte csak zenés előadásokban szerepeltették. Az operett-történelem nagy szerepeit játszotta el, ugyanakkor a kritikák kiemelték, hogy alakításai a karakterek mély értelmezéséből indulnak ki. Szerepeit a főiskolán elsajátított és pályája során alkalmazott Sztanyiszlavszkij-módszer felől közelítette meg: a szerep megformálását nem külsőségekből építette fel, hanem minden mozdulatot, minden mondatot a karakterből kiindulva, teljes átélésre törekedve hozott létre. Vallotta, hogy a szerep megformálásának a színész agyából kiindulva, a szívén keresztül kell vezetnie, és ha ez a folyamat sikeres, akkor tud hiteles mondatokat kimondani, amivel a néző azonosulhat, felismerve benne saját életét.

Az Őt gyakran rendező Sándor János így jellemezte Király Levente munkásságát: „Sohasem téved, mert mindig a színpadi alak jelleméből és nem külső tulajdonságaiból indul el. Szüntelenül a „miért” izgatja: miért erre gondol, miért így cselekszik ez az ember? Ugyanis Őt mindig az ember érdekli, nem pedig a szerep vagy a figura, és talán ez a sikeres pályafutásának legnagyobb titka.”

Király Levente sorsa a vidéki színész sorsa. Ott, ahol játszik – Ő Szegeden – mindenki ismeri és szereti. Ám máshol? Pincénk falát az Ő fényképe is – korábbi bogácsi látogatásai emlékeként – díszíti, s amikor vendégek jönnek, kétféle reakcióval találkozom. Sokan – nézve a fotókat – azt kérdezik: – ki az a Király Levente?

De akadnak olyanok, akik a meglepetés örömeivel, így kiáltanak fel: – Nini, Király Levente is járt itt!

Ilyenkor visszakérdezek: – Ugye, maguk Szegedről jöttek?

A vidéki színészre az ország nagy reflektora nemigen fókuszál. S amit az ország nagyrésze nem lát, amiről, akiről nem tud, az mintha nem is lenne.

Jómagam – miskolciként – fejből sorolom az egykori vagy mai miskolci színészek neveit: Fehér Pufi, Máté Baba, Ábrahám Pista, Gyarmati Feri ... De ha ezek a nevek elhangzanak, mondjuk Zalaegerszegen vagy Kecskeméten, az emberek táncstalanul néznek össze és a fejüket ingatják. – Ilyen nevű színészeket nem ismerünk – mondják.

Erre mondom én, hogy kár, nagy kár, mert a vidéki színházak mérhetetlen sok kincset őriznek, rejtenek. Erre igazán jó példa Király Levente, illetve a másik vidéki Nemzet Színésze, a debreceni Kóti Árpád, akik – persze csak jelképesen – megszemélyesítik, s egy kicsit reflektorfénybe állítják a vidéki színjátszást.

Köszönet és hála nekik!

Király Levente 2009-ben ültette el fáját Bogácson

A művész úr 2014-ben újra eljött településünkre.
Képünkön Molnár Pirokska művésznővel.

Faültetés utáni piknik a pincesoron.
A helybéliek süteményekkel kedveskedtek a művészeknek

Máthé Erzsi

(Budafok, 1927. május 16. – Budapest, 2023. május 8.)

Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.

A Nemzet Színésze címet elsőként, 2000-ben nyerte el.

Fáját a bogácsi Színészligetben személyesen ültette el, 2009-ben.

Alkati adottságai – királynői tartása és mély, zengő orgánuma – tragikus szerepek megformálására predesztinálták. Ugyanakkor humora, karikírozó képessége vígjátékokban, komédiákban is egyszerűen érvényesült.

Gyermekkoráról így vallott: „A szüleimmel úgynevezett barlanglakásban laktunk Budafokon. Ha nagy eső esett, befolyt a víz, a szomszédok segítettek kilapátolni. A sok nedvességtől a falak is penészedtek, de szerencsém volt, nem lettem beteg. Egészen 85 éves koromig az égvilágon semmi bajom nem volt... A szüleim házassága tönkrement. Húsz év után elváltak. Nem csodálkoztam rajta, apám és anyám olyanok voltak, mint a tűz és a víz. A papa nagyon jó ember volt ... de a mama rideg, túl kemény. Engem is sokat bántott, még vert is ... Talán ezért lettem kemény nő, még a hangom is, mert ezt hoztam otthonról... Megkeményítettem magam, így védekeztem.”

A családja hallani sem akart arról, hogy színészetet tanuljon. „Már gyerekként is volt bennem belső kényszer, hogy a tükör előtt előhívjak érzéseket. Ültem, álltam a tükör előtt, és sírtam, zokogtam, nevettem vagy táncoltam egy zenére. Mindig játszottam valamit, de akkoriban még nem jutott eszembe, hogy színésznő legyek... Aztán mégis az lettem. Emlékszem, amikor Gobbi Hilda azt mondta rólam, hogy „ő mindent el tud játszani”. És valóban voltam én minden, cseléd, királynő, szobalány, komika, parasztasszony.”

Hatvanöt évet töltött a színpadon, a Vígszínházban, Pécsen, Pesten a Nemzetiben és a Katonában. Utoljára, 2012-ben Spiró György Koccanás című drámájában szerepelt.

„A színház volt az életem, a mindenem, de letettem, magam mögött hagytam. Már nem hiányzik, nem szoktam a színházzal álmodni – vallotta be a búcsúzás után. – 65 évet játszottam, de a végén úgy éreztem, hogy üres lettem, elfáradtam benne... Mindig is lámpalázás voltam, és erős volt bennem a megfelelési kényszer, sokat gyötrődtem és küzdöttem, ez elhasználta az idegrendszeremet és tovább már nem akartam ezt a küzdelmet... De amit csináltam az a mindenem volt, az egész életem értelme. A színházért éltem.”

Egyik legkedvesebb barátnője, színésztársa Gyurkovics Zsuzsa nyilatkozta róla, hogy Máthé Erzsi sosem köntörfalazott, ami szívében, az a száján, keményen kimondta az igazságot. A szakmát illetően nála nagyon magas volt a mérce. „Pontosan tudta ki mennyit ér, hogy ki valójában nagy ember, és ki az, aki csak annak akar látszani. Máthé Erzsi senki másra nem mondta, hogy nagy színésznő, csak Törőcsik Marira.”

Amikor 2023-ban Máthé Erzsi elkészönt a földi világtól és égi társulathoz szerződött, a másik kedves barátnője, az ugyancsak Kossuth-díjas Pásztor Erzszi így búcsúzott Tőle: „Ementél a barátaidhoz, a nagyokhoz, mert Te is az voltál, egy csoda! Érezték jól magatokat! Remélem, érezte, mennyire szerettem. Számomra Ő hatalmas példakép volt. Még kezdő színésznő voltam, amikor szembejött velem a színházban, a folyosón. Dadogtam, nem tudtam, hogy csókolommal vagy szíval köszönjek-e neki? Az előbbit választottam, mire Ő rám ordított. –Tegezz, te marha! Ezzel – már akkor – örökre belopta magát a szívembe.”

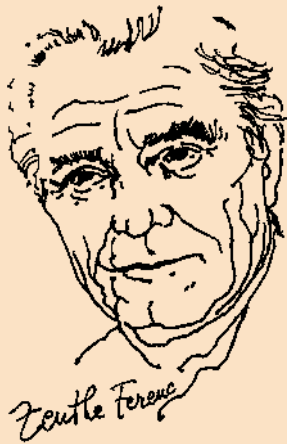
Máthé Erzsi 2009-ben ültette el fáját a bogácsi Színészligetben

– Köszönöm Önöknek, hogy meghívtak! Köszönöm, hogy itt lehetek! – mondta a művésznő meghatódva

Emlékkép Bogácsról. Máthé Erzsi művésznő Bogács kulturális életének „lámpásával”, Jankóné Jónás Zsuzsával

Zenthe Ferenc

(Salgóbanya, 1920. április 24. – Budapest, 2006. július 30.)

Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.

A Nemzet Színészeinek 2005-ben választották meg.

Fáját a bogácsi Színházban Hanák Zsolt, a Színház megálmodója ültette el 2009-ben.

Négy szemesztert végzett a közgazdaságtudományi karon, ám akkor abbahagyta és a Színművészeti Akadémia hallgatója lett. Történt mindez 1941-ben. A szüleinek nem merete elmondani a pályamódosítást, ám előbb-utóbb mint minden, ez is kiderült. Így mesélte: „Féléve jártam az Akadémiára, amikor a Palace mozikban a Várlak című filmet vetítették, Charles Boyer-val a főszerepben. Akkortájt Kiss Ferenc volt az akadémia igazgatója, aki – mint igazgató – nem nagyon járt be órát tartani. Így, amikor az ő órája következett, az egész osztály bevonult a moziba filmet nézni. ekkor is így történt. Ám ezúttal jött Kiss igazgató Úr, de csak üres tantermet talált. Másnapra persze behívatott magához bennünket. Kijött a pedellus a lakásunkra, hogy átadja az üzenetet, s mondta rögtön apámnak, legyen fél tízre a színiakadémián, mert hívat az igazgató. – De hát az én fiam a Közgazdasági Egyetemre jár! – tiltakozott apám. – De hogy kérem – felelt a pedellus, – hozzánk jár az akadémiaúra.

Ezután jó pár napig mosolyszünet következett, apám nem szólt hozzám, azután persze ő is belenyugodott.”

Nem tudom, milyen közgazdász lett volna Zenthe Ferencből, az viszont igen, hogy egy rendkívül népszerű, nekünk közönségnek sok felejthetetlen élményt ajándékozó színésszel gazdagodtunk. Gyermekek-és ifjonti korban látott filmjeire Föltámadott a tenger, a Rákóczi hadnagy, a Gábor diák, a Kétszer kettő néha 5, a Mese a 12 találatról, máig emlékszem. Fiatal kora hősszerelmes alakjaitól később eljutottunk a bölcs, a kedves, a magunk fajtájának érzett, rendkívüli rokonszenves Zenthe Ferencig. A Tenkes kapitánytól kezdve a Bors, a Rózsa Sándor, a Tüskevár és a Jób lázadása című filmekben, tévéjátékokon át a Szomszédok teleregényig, az abban szereplő Taki bácsig. Ezekben a művekben mind a fiatal, mind az idősebb korosztály tetszését kiérdemelte. Népies, férfias, humoros karakterszínész volt.

„Amikor elkezdtem a pályát a Jóisten rátett a tenyerére, és azóta azon visz tovább” – mondta 2005-ben, amikor a Nemzet Színészeinek választották.

A Színház megálmodója, Hanák Zsolt ültette el 2009-ben a három évvel korábban elhunyt Zenthe Ferenc fáját

Szerénységére, egyszerűségére jellemző az a nyilatkozata, amit akkor tett, amikor szűkebb pátriája, Nógrád megye díszpolgárává választotta.

„Jószerelemmel nem is voltam magamnál. Izzadt a tenyerem, remegett a lábam. Nekem valahogy az énségemmel van baj. A színpadon csak szerepben érzem jól magam. Ha Zenthe Ferencnek kell lennem, akkor olyan vagyok, mint mindenki más, aki először áll színpadon, közönség előtt. Vagy talán rosszabb.”

Végezetül ideírom, e kitűnő ember vallomását jelen világunkról. Azért teszem, mert teljes egészében egyetértek vele. Mindezeket 84 éves korában mondta: „Sokszor olyan érzésem van, mintha nem is ezen bolygón nőttem volna fel. Minden más volt az én időmben. Még a színház is. Ott csak tehetség kellett ahhoz, hogy érvényesülni tudj, ma ki kell találnom valamit, hogy felhívjam magadra a figyelmet. Nagy a könyöklés, hiszen hangos lett a világ. A szakma sem a régi már. Mi még tiszteltük, szerettük a másikat, és sokszor segítettünk is egymásnak. Manapság ennek az ellenkezőjét tapasztalom. A kultúráról meg jobb nem beszélni.”

Fanfár és énekszó köszöntötte 2009-ben a faültetésre érkezett vendégeket

Lukács Margit

(Budapest, 1914. december 22.
– Budapest, 2002. február 9.)

**Kossuth- és Jászai Mari-díjas,
érdemes és kiváló művész.**

A Nemzet Színészeének első kö-
zött, 2000-ben választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben
2009-ben Császár Angela színmű-
vésznő ültette el.

A Napkelet című lap 1939 márciusában megjelentetett egy színházi kritikát a Nemzeti Színház frissen bemutatott darabjáról, amelyet az angol neveltetésű svájci író, John Knittel eredetileg regénynek írt meg. A Via Malát azért említem Lukács Margit kapcsán, mert a tragikus darabban szereplő, akkor még 25 éves színésznő játékaról a következőket írta a kritikus, Kállay Miklós: „Külön eseménye volt az előadásnak a Színház egyik fiatal művésznőjének, Lukács Margitnak kirobbanó sikere. Úgy látszik, a Nemzeti Színház azon az úton van, hogy megtalálja rég nélkülözött nagy tragikáját. Lukács Margit elindult a Via Malában ezen a magas ívelésű pályán s értékes eredményeket is érhet el, ha a színház is segíti ebben.”

Még ugyanabban az évben Németh Antal, a Nemzeti igazgatója rá osztotta Éva szerepét, Az ember tragédiájának kamarszínházi előadásában. S lőn csoda, azt követően negyedszázadon át játszotta az „örök asszonyt” a legkülönfélébb rendezői felfogásokban. Közel ötszáz alkalommal formálta meg az „örök Nőt”, Évát.

– Hét Ádám dőlt ki mellőlem – mesélte később nevetve, – mi-
közben én mindig Éva maradtam.

És persze nemcsak Éva! A színház „örök Évajaként” is emlegett Lukács Margit életre keltette a világirodalom nagy drámai hőseit Antigonétól Lady Macbethen át Jelena Andrejevnaig. Ez utóbbi szerepéről (Csehov: Ványa bácsijában) írta 1960-ban Demeter Imre kritikus: „tündökletesen tiszta alakítás; a semmittevő, de a jólétet munka nélkül kitűnően elviselő szépasszonyt formálja meg, aki nem esendően rossz, de felszínessé tette az életmód, a tétlenség. Végső soron ő is áldozat: az álmait hagyja a vidéki kúriában. Lukács Margit érzékeltesen, művészi finomsággal kelti életre a szerelmeket fellobbantó és szenvedélyeket korbacsoló asszonyt, akinek már nincs ereje arra, hogy változtasson életén. Nemesen előkelő, bensőségesen szép alakítás”.

Lukács Margit a színpad igazi nagyszőnyeje volt, rendkívüli megjelenésű színésznő. Igazi tragika. Impozáns tartású, sötét tónusú, bársonyos alt hangú, akit tökéletes beszédtechnikája és jellemábrázoló művészete tette alkalmassá a klasszikus drámai hősnők megformálására.

Mindig alázattal szolgálta Tháliát, szakma, politikai csatározásokban nem vett részt. Az volt a véleménye, a színésznek úgy kell léteznie a színpadon és a színpadon kívül, hogy felnezzenek rá.

Volt tartása. Amikor megtagadta a Nemzetit akkor igazgató Major Tamás felszólítását, hogy lépjen be a kommunista pártba, két évig nem léphetett színpadra.

Pedig életforma volt számára a Nemzeti Színház. Akik jól ismerték, ők állították: „Ő volt az a színésznő, akiben a legerősebben élt tovább a háború előtti Nemzeti Színház legendás szellemisége.”

Lukács Margit emlékfáját 2009-ben ültettük el Császár Angela művésznő közreműködésével

A 2009-es első faültetéskor Verhóczy Sándor polgármester köszöntötte a résztvevőket

Az ünnepet a bogácsi pávakör népdalcsokra színesítette

Berek Kati

(Makó, 1930. október 7. – Budapest, 2017. február 26.)

Kétszeres **Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.**

A Nemzet Színészeinek 2000-ben választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben 2009-ben Császár Angela művésznő ültette el.

Berek Kati fáját betegsége miatt pályatársa, Császár Angela ültette el 2009-ben

1952-ben, a Főiskola elvégzése után a Nemzeti Színházhoz szerződött, melynek tizennyolc éven át volt rendes tagja. 1970-ben alapítója, névadója lett a 25. színháznak. Aztán újra a Nemzeti, majd Győr, Kecskemét, Eger következett.

Sokoldalú jellemábrázoló képességét mindenütt jól kamatoztatta, mind a hősnői, mind pedig a karakterszerepeit hitelesen formálta meg.

Kiváló versmondó volt, avatott József Attila-előadó. 1972-ben „Játsszani is enged...” címmel közös zenei albumot adott ki a Sebő együttesel. Legendásan szép orgánuma a pódiumon is kiválóan érvényesült. A legkedvesebb költője Nagy László volt. A hatalom vádjá éppen az volt ellene, hogy „beugatta” Nagy Lászlót az egyetemisták fülébe, ezért kénytelenek voltak a költőnek Kossuth-díjat adni. A művésznőt azonban megbüntették: soha nem kapott Kossuth-díjat.

Viszont a „színészkirály” Latinovits Zoltán letérdepelt előtte és kezet csókolt neki, miután hallotta előadásában Nagy László: Menyegző című költeményét.

Mindig sokat dolgozott, magas hőfokon égett, nem kímélte magát. Még akkor sem, amikor egy szívroham képében megérkezett az első figyelmeztető jel. 1993-ban nagy szerepálma, Az öreg hölgy látogatása főszerepére készült, amikor agyvérzést kapott. Nagyon súlyos állapotban került kórházba, jobb oldala teljesen lebénult, beszélni nem tudott, egy ideig nem látott. Az orvosok nem sok jóval biztatták, azt mondták, többé nem fog tudni járni, beszélni. Ám Ő emberfeletti erőfeszítéssel mindkettőt megtanulta újra. Előbb csak magában szavalt verseket, majd hangosan olvasott. Jární úgy tanult, hogy ötödik

emeleti lakásából lifttel lement a földszintre, hogy gyalog visszalépcsőzzön. Betegsége után egy évre már színpadra állt.

2002-ben Ő is szerepelt az új Nemzeti Színház nyitóelőadásán. Madách: Az ember tragédiájában a Föld szellemét alakította. Semmihez sem fogható boldogság volt számára ott állni a színpadon. Ő képviselte a folytonosságot a régi Blaha Lujza téri épület és a mostani új Nemzeti között.

Végezetül álljon itt két ítélet Róla, két szakmabelitől. „amit a színpadon csinált, mindig meggyőző és igaz volt.” (Szinétár Miklós)

„Egy rendkívül érdekes jelenség, dinamikus és különös egyéniség volt, tele temperamentummal és őszinteséggel. Nagyon szerette a szakmát, mindenkinek segített.” (Mészáros Márta)

A képen látható, 2009-ben elültetett fája mára már nagyra nőtt

Garas Dezső

(Budapest, 1934. december 9. – Budapest, 2011. december 30.)

Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.

A Nemzet Színészeinek 2000-ben választották meg. Az első tizenkettő egyike volt.

Fáját a bogácsi Színházban 2009-ben ültették el.

Nemzedéke egyik legnagyobb színművésze volt, aki legendás színpadi szerepei mellett korszakos filmekben is több, emblematikus karaktert megformált. Mindig azt mondta, fiatalon valójában semmi sem akart lenni, ezért lett színész.

Már a főiskolán kiemelkedő tehetségnek tartották. Csűrös Karola, aki alsóbb éves főiskolásként lett a felsőbb éves Garas Dezső rajongója, évtizedekkel később azt nyilatkozta Róla:

„Szerintem Dezső született zseni. Mindig csodálkoztam, miért jár főiskolára. Hiszen neki nincs mit tanulnia! Ő mindent tud.”

Komédiákban nyújtott teljesítménye alapján egyesek Charlie Chaplin honi utódjának tartották, aki ugyanakkor drámai alakításaival rendre székébe szorította a megrendült publikumot.

Ugyanakkor – ahogy Sztankay Ádám írja a vele készült hosszú beszélgetése nyomán – Garas Dezső a színházi lázadók, struktúratörők között is külön utat járt. Nem ostromolta a nagy társulatok amúgy mindenki által szidalmazott rendszerét, hanem kitört belőle. Pályafutása nagy részében a csapatnélküliséget választotta. Az unikális tehetségű művész volt az első szabadúszó a második világháborút követő színházi életben, aki mindeközben maga is hitt azokban a gondolatokban, amelyek két nagyon híres filmszerepe kapcsán váltak szállóigévé: „Kell egy csapat!” és „Egyedül nem megy.”

Garas Dezső azt is vallotta: „a színészet húsz százalékban tehetség, nyolcvanban szerencse kérdése. De úgy látom azonban mind kisebb a tér, ahol bele lehet botlani az utóbbiba.”

Már túl volt a hetvenen, amikor újra felemlgette a „kisebb teret”, de ezt nemcsak a színházi közegre értette.

„Az összepréselt dolgok idejét éljük, minden a várakozás stádiumában van. Minden csak naprakészen érvényes. Egyre fáradtabbak az emberek is. Most vissza kell térnünk mesterségünk legősibb módszereihez: íme, bukfencezünk nektek! Bukfencezünk, bohóckodunk, mulattatunk, ríkatunk – hogy kibírjátok az életet! S ha kibírjátok, akkor majd játszunk ám komolyabbakat is!”

Igen, a színház s benne a színész azért kell, hogy kibírjuk az életet. Olyanok, mint a levegő, a víz és a napsütés.

Nagy, emblematikus alakításaiban, a rendszerint csetlő-botló kisemberek azt igyekeztek – nekünk többnyire kisembereknek – bizonyítani, hogy nem is olyan szerencsétlenek. Gondoljunk csak az Abigél Kónig tanárurára, vagy a Két félidő a pokolban Steiner nevű munkaszolgálatos hadifoglyára. „Steiner, Steiner, te nagyon akarsz élni, te Steiner!”

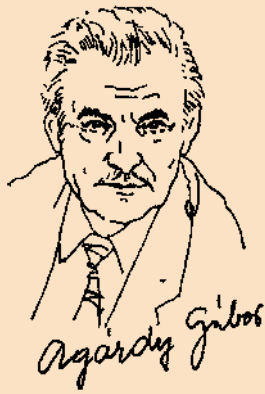
Mindent köszönünk, Garas Művész Úr! Sokszor adott nekünk példát és erőt az élethez.

Régióink jeles költője, Cseh Károly az ünnepre írt versével Garas művész urat is köszöntötte

Két Nemzet Színésze egy színpadon. Garas Dezső Udvaros Dorottyával

Agárdy Gábor

(Szeged, 1922. augusztus 2. – Budapest, 2006. január 19.)

Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.

A Nemzet Színészeinek elsők között, 2000-ben választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben özvegye Rácz Boriska, az Operaház egykor ünnepeelt balerinája ültette el 2009-ben.

Agárdy Gábor fáját özvegye, az Operaház egykor ünnepeelt balerinája, Rácz Boriska ültette el

Bocsássanak meg nekem az elfogultságomért, de én mindazokkal a művészekkel, akik pályafutásuk során a Miskolci Nemzeti Színháznak (is) tagjai voltak, azokkal szemben egy kicsivel elfogultabb vagyok, lokálpatrióta szívem az oka ennek, (Miskolc mindig várni fog! - éneklek a P. Mobilal) de ezt cseppet sem szégyellem.

Agárdy Gábor 1942 és 1952 között tíz éven át volt a Miskolci Nemzeti Színház művésze, csoda, hogy nagyon közel áll hozzám. Képzelmék, örök Tőle egy ajándékot, igaz, nem személyesen Ő adta nekem, hanem a közeli rokonai, akik nemcsak „faültető ünnepekkor” látogattak el Bogácsra. Jöttek már hétköznapiakon is, s olyankor mindig meglátogatnak a pincénkél, engem a Csáter Apót, ahogyan Császár Angela művésznő egyszer elnevezett. Úgy is mondhatnám, örököltette velem dédapám ragadványnevét, amire én nagyon büszke vagyok. Nos az ajándék, ami egykor Agárdy művész úré volt, s rokonai jó szívvel rám testálták, egy szép üveglopó, amely az Ajkai Üvegyárban készült, egyedi és pikáns felirattal „díszítve”.

Mosolyra görbül orcám amikor kézbe veszem, ráadásul tudva azt, hogy Agárdy művész úrnak lételeme volt a humor, mások ugratása. Élvezte, ahogyan mesészerű, hihetetlennek tűnő történeteim ámult a hallgatóság, s ámultak a fiatal, pályájuk elején járó kollégái. Istenien tudott sztorizni.

Szilágyi Tibor kollégája egyik könyvéből idézek egy Agárdy-történetet.

Az egyik alkalommal Jugoszláviában nyaraltak, közelebből a horvát tengerparton. A feleségével Boriskával ott napoztak a strandon, amikor megállt egy luxusautó, s testőrök kíséretében kiszállt belőle egy tábornok hófehér egyenruhában, s egyenesen Agárdy Gábor felé tartott. Megállt közvetlenül előtte, s tisztelegve közölte: „Agárdy elvtárs, engem Tito elvtárs küldött Önhöz, hogy vigyem el hozzá azonnal.”

– Mehetünk – válaszolt neki Agárdy furdónadrágban, a meglepetés legkisebb jele nélkül. Tito rezidenciáján a marsall rögtön a lényegre tért. Elmondta, hogy neki a szocialista blokkon belül Agárdy a kedvenc színésze, s azért hívatta, mert rövidesen kezdődik egy amerikai-jugoszláv koprodukciós film forgatása, a híres neretvai csatáról, mely film főszerepét Richard Burton játszáná, de nem biztos, hogy ráér. Ezért ő, Tito marsall – akiről majd a film szól – úgy gondolta, ha Richard Burton nem tud jönni, akkor azt a főszerepet szeretné, ha Agárdy Gábor játszáná el. Nem kell azonnal igent mondania, most csak arra kíváncsi, hogy adott esetben számíthat-e Agárdy művész úr játékára. Mire ő a legtermészetesebb módon felelt.

– Természetesen, csak időben szóljanak!

Mindezt rezzenéstelen arccal, kellő komolysággal mesélte el hallgatóságának. Áhítattal hallgatták. Senki nem kíváncsiskodott, mégis milyen nyelven beszélgetett Titóval!?

De félre a tréfával. Álljon itt a jeles művész hitvallása a hivatásáról. Ezt akkor mondta, amikor a Nemzet Színészeinek választották.

„Valljuk be őszintén: mi, színészek elsősorban nem a közönségnek, hanem saját magunknak játszunk. Olyanok vagyunk, mint a gyerekek. S ha tetszik a játék, amit kitalálunk és továbbadunk, az nagyon jó érzés... Este héttől tízig a színpadon kell lennem, ellenkező esetben nem találok a helyem. Ebben a korban a színház életet jelent. Ha nem dolgozom, nekem végem van.”

Emlékkép Bogácsról. Boriska - míg élt - mindig eljött hozzánk

A színészek faültetése mindig ünnepnek számít Bogácson

Ez a fotó a 2015-ös faültetési ünnepet idézi

Töröcsik Mari

(Pély, 1935. november 23. – Szombathely, 2021. április 16.)

Kossuth-nagydíjas (2019), kétszeres **Kossuth-díjas (1973, 1993)**, kétszeres **Jászai Mari díjas, érdemes és kiváló művész.**

Elsők között, 2000-ben lett a Nemzet Színésze.

Fáját a bogácsi Színészligetben 2010-ben személyesen ültette el.

Azon a 2010-es bogácsi ünnepségen, ott a ligetben elmondtam Róla egy kis történetet, amit jómagam is a Film, Színház, Muzsika egyik, 1960-ban megjelent számában olvastam.

„A Kölyök sztálinvárosi forgatásánál történt. Töröcsik Mari, a film főszereplője, második napja állt már a felvevőgép elé. Izomrándulása és 39,5 fokos lázzal járó nyári influenzája volt egyszerre. Az orvosok telenyomták injekciókkal, hogy valahogyan lábra tudjon állni, azaz, hogy „lógni” tudjon. Ugyanis a filmnek épp azt a jelenetét forgatták, amikor a Kölyök, hogy bebizonyítsa képességeit, felmászik a 3 méter magas létra tetejére, de a létra kicsúszik alóla, s ő lógva marad a szédítő mélység felett.

Amikor elkészültek a jelenettel, az overállos Töröcsik fáradtan kuporodott le kissé távol a stábtól pihenni. Egyszer csak megáll mellette egy öreg szaki a Vasműből. Nézi-nézi az elcsigázott kislányt, majd gyengéden megérinti a vállát és így szól:

– Kedveském, látom, nagyon rossz beosztása van. Nehéz lesz az a munka magának, amit csinál, hogy így kifárad tőle. Jöjjön át a mi brigádunkba, mi jobban vigyázunk a fiatalokra!”

Ezt a történetet meséltem el a hallgatóságunk ott a 2010-es faültetési ünnepségen. Azt követően egy rövid közönségtalálkozóra és koccintásra került sor a szomszédos Csáter Apó Pin-céjénél. Házigazdaként a művésznőt is kínáltam bogácsi borral, de Ő inkább vizet kért mondván, este még előadása van. S miközben a vizet kortyolgatta, azt mondta nekem:

– Tudja, hogy az a történet, amit a beszédében elmondott, az nem egészen úgy történt?

Szabadkoztam, hogy én csak az 1960-as Film, Színház, Muzsika cikkét idéztem.

– Nem is maga tehet róla, különben sem azért mondom, hogy reklamáljak – válaszolta mosolyogva. – De mivel felidézte ezt a régi történetet, elmondom magának pontosan, hogyan is történt az a forgatás. Nem három méter magasból, hanem 8-10 méter magasból lógtam, egy hatalmas üzemszarnokban, s alattam nem volt biztosítás, védőháló, vagy ilyesmi.

Szerencsére nem történt semmi probléma, viszont tényleg elcsigázottan és fáradtan ültem le a felvétel után a csarnok egyik szegletébe. Akkor jött oda hozzám egy idősebb, ott dolgozó munkás, s ő mondta, hogy jól ismeri Borovszky elvtársat, Borovszky Ambrust, a Szálin Vasmű akkori legendás igazgatóját, s elintézi nála, hogy felvegyenek az ő brigádjukba.

Azóta sokszor eszembe jutott az a 2010-es találkozás, s ha valakiknek elmesélem, nevetve teszem hozzá: „Milyen jó, hogy Töröcsik Mari Művésznő 1960-ban mégsem lett a Sztálin Vasmű dolgozója!”

Hanák Zsolt, a Színészliget megálmodója és a bogácsi önkormányzat nevében Verhóczki Sándor köszöntötték Töröcsik Mari művésznőt

Csoportkép a faültetések után. Az előtérben Tordy Géza, Bodrogi Gyula és Töröcsik Mari

Töröcsik Mari elmesélte, hogyan is lógott tíz méter magasban, biztosítás nélkül a Kölyök című film forgatásakor, az egykori Sztálin Vasműben

Tordy Géza

(Budapest, 1938. május 1. – Budapest, 2024. március 30.)

Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdekes és kiváló művész.

A Nemzet Színészének 2008-ban választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben 2010-ben személyesen ültette el.

Emlékszem arra a 2010. április 17-ei napra, a faültetésre ott a Színészligetben.

Együtt ültette el fáját Törőcsik Marival, Bodrogi Gyulával. S még emlékezetesebb számomra a 2012. április 12-ei faültetés Haumann Péterrel és Sztankay Istvánnal. Tordy művész úr arra az ünnepre is eljött, s ebédnél egy asztalnál ültünk. S annál az asztalnál ült Pap Pali barátom is. Miután a művész úr megtudta, hogy Pali éveken át a varsói magyar követségen volt kulturális attasé, hosszan mesélte nekünk a jórészt Lengyelországban forgatott 80 huszár című, Sára Sándor rendezte film történetét. Fiatalos, diákos hévvel, kipirult arccal, szemében nagy-nagy örömcsillogással idézte a forgatást, a helyszíneket, a kollégákat, Cserhalmit, Madarast, Juhász Jácintot, Osztert és a többieket. Mint szeretett gyermekéről, úgy mesélt nekünk erről a filmről.

Akkor, 2012-ben volt 74 éves a Nemzet Színésze, mögötte sok-sok emlékezetes színházi és filmbéli alakítással. A hosszú évek során a közönség egyik kedvencévé vált, a legismertebb, legnagyobb magyar színészek sorában emlegették, emlegetik. Rendezőként is emlékezetes produciókat jegyez fel róla a színháztörténet.

Ma – 12 évvel később – Tordy Géza már nem játszik, nem rendez. Mi nap, egy hírportálon döbbenet olvastam a róla szóló írást Szabó G. László tollából.

„Remeteként él Budán, nyaranta a Balaton mellett, magányos farkasként. Társ nélkül maradt. Régi kapcsolatai kihűltek vagy megromlottak. Együttélésre alkalmatlan, állítja... a fal, amelyet maga köré emelt, elég magas és ledönthetetlen. Tordy Géza magával sincs jóban. Türelmetlen vagyok, sértődős, robbanékony, hirtelen haragú, sorolja. Hogy mázsás terheket cipel a lelkében, azt nem hangoztatja. De látni rajta.”

Tordy művész úr faültetés közben

Közös fotó Verhóczy Sándor polgármester úrral

– Köszönöm Bogács! Köszönöm a meghívást!

Egy másik interjúból ezeket az elgondolkodtató sorokat emelem ki „Mai kor? Más generációk, más stílusok, más reflexiók. Nem az én világom. Nem is hívnak dolgozni, de úgy is viselkedem, hogy már ne is hívjanak. Sorra mondtam le a felkéréseket. Az én koromban más dolga van az embernek. Fel kell készülni a függönyre. Felkészültem.”

Valaki – egy riporter – megkérdezte tőle: miért nem rendez legalább, ha már nem játszik? – Kit? – kérdezett vissza. – Hol van ma már egy Darvas Iván? Máshol viszont elárulta, Udvaros Dorottyaival azért még szívesen dolgozna együtt.

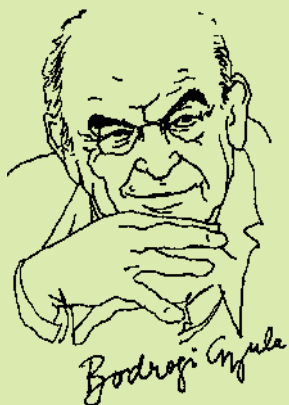
A szakmai igényességet a Vígszínházban tanulta meg. Mestere, Várkonyi Zoltán magasra tette a mércét, s ebből ő sem engedett.

– Életem legszebb és legtartalmasabb éveit a Vígben töltöttem, amit az otthonomnak éreztem. Várkonyi kedvelt engem, én meg kifejezetten imádtam őt. Csak hálával tartozom azért, amit általa tanultam a színházról, a színészetéről, emberségről. Fantasztikusan bánt velem, remekül tudta kezelni az időnként előtörő hisztériáimat is. Megéreztem, hogy korai halála törést fog okozni az életemben. Olyannyira, hogy öreg koromra hajlamos lettem a depresszióra.

A mára teljesen bezárkózó Tordy Gézáról minap Egri Márta színésznőt kérdezték, akivel évekig együtt játszott a Vígszínházban.

– Évek óta nem láttam. Hallottam, hogy megkeseredett. Kedveltük egymást, Géza imádtá apámat, ezért mindig vigyázott rám. Partnerként a színpadon röpülni lehetett vele... Nagyon erősen megölelném, ha találkozoznánk!

Erre a találkozásra már csak odaát, egy jobb világban lesz mód.

Bodrogi Gyula

(Budapest, 1934. április 15. –)
Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdekes és kiváló művész.

A Nemzet Színészének 2007-ben választották meg.

Fáját a Színészligetben személyesen ültette el 2010-ben.

A 2014-es faültetéskor – amire újra eljött -, Bodrogi művész úrról a következőket mondtam a közönségnek:

„Neve kapcsán Petőfi: Tintásüveg című verse asszociál: Vándorszínész korában Megyeri / van, aki e nevet nem ismeri?”

Ezt kérdezem én is:

„Nemzet Színésze Bodrogi, van, aki e nevet nem ismeri? Ugye, hogy nincs!?”

Bodrogi Gyula szeretni való ember. Akkor is, ha francia király a János vitézben, akkor is, ha Jégapó a Holdbéli csónakosban, akkor is, ha d'Artagnan a Három testőrben, akkor is, ha Süsü, a sárkány.

Bodrogi Gyula jelenség. Színészként 161 darabban nyújtott maradandót, rendezőként 44 darabot vitt színpadra. Közben tanított is, s mellesleg igazgatott is, a rossz nyelvek szerint 80 éves (2014-ről van szó – szerk. megj.) de ez szemerszedett hazugság, át akar verni bennünket, de minket nem lehet.”

Azóta eltelt tíz esztendő, a Művész Úr a kilencvenediket tapossa, de ő még mindig nem akar nyugdíjba menni. Nem csoda, hiszen őt a színjátszás és a közönség szeretete élteti.

Tudták Önök, hogy iskolás korában matematikatanárnak készült? A pályáját azután – 17 évesen – néptáncosként kezdte. 1951-54 között a SZOT együttesének volt a szólistáncosa. 1954-ben lett a Színház- és Filmművészeti Főiskola hallgatója, ahol 1958-ban szerzett diplomát. A négy év alatt állítólag 17 fegyelmit kapott, „renitens magatartásért” egyszer el is tanácsolták a főiskoláról, Básti Lajos közbenjárására kerülhetett csak vissza.

Visszatérve a korára, elmondta: „egyszer arra kértem az Istent, hogy addig éljek, amíg meg nem halok, de addig hadd éljek! Ha megkérdezik, hány éves vagyok, mindig azt mondom, hogy '34-ben születtem. Számoljon inkább az illető, mert én nem mondom ki. Mindig úgy rangsoroltam, hogy 20 évesen az ember már felnőtt, 30 évesen férfi, 40-en túl ember, 50 esztendősen bácsi, 60 után pedig már aggastyán. Utána már nem is számoltam az éveket.”

Azt is mesélte, hogy manapság ha nincs a színházban, napközben el tud fáradni, a színpadon azonban akár táncrea is perdül, és nem érez fáradtságot.

Gyula bátyánk, kedves Művész Úr!

Tartson ez az érzet még nagyon sokáig! Egyébként én is rangsorolom, szakaszolom az emberi életkort. De nálam csak három korszak van: gyerekkor, felnőttkor, meg „de jól nézel ki!”

Jó egészséget, Művész Úr! Még mindig: „de jól néz ki!”

Bodrogi művész úr „kertészkedik”. Piramistölgy fáját 2010-ben ültette el Bogácson.

Ugye, milyen szép pár!?

A kollégák így örülnek egymásnak

Szabó Gyula

(Kunszentmárton, 1930. július 15. – Budapest, 2014. április 4.)

Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész

A Nemzet Színésze címet 2006-tól viselhette.

Fáját, az akkor már betegeskedő művész nevében pályatársa, Kovács István színművész ültette el 2010-ben a bogácsi Színészligetben.

Szabó Gyula fáját betegsége miatt, 2010-ben pályatársa Kovács István színművész ültette el

2014. április 4-én kaptuk a szomorú hírt, hogy több éves súlyos betegségben elhunyt Szabó Gyula, a Nemzet Színésze. Budapesten, a Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomba, ahol a temető csöndes részében, rá jellemzően egyszerű sírban alussza örök álmát.

Mi, bogácsiak egy apró történettel köszönünk el Tőle: Ő mesélte el egyszer egy interjú alkalmával, válaszolva a riporter azon kérdésére: felismerik-e az utcán az emberek?

„Egy alkalommal álltam a Fehérvári út egyik forgalmas kereszteződésében. Mellettem idős néni. Láttam tétován tekint körül, hiába váltott zöldre a lámpa, nem mert lelépni az úttestre. Belekaroltam – Hova tetszik menni, nénikém? – Segíthetek? – kérdeztem tőle.

– Hááát, ide megyek ebbe az izébe, tüdőgondozóba, a tüdőmmel piszkálnak állandóan – magyarázta reszkető hangon. – De olyan nehéz itt átmenni.

– Azért kérdeztem, hogy segíthetek-e – s közben őt karolva átmertünk az úttest túlsó oldalára.

Aztán, amikor a túloldalon elbúcsúztam tőle, meglepett csodálkozással kiáltott fel: – Jééé, a Buga Jakab! A Buga Jakab... ismételte még sokáig.”

Szomorú, hogy a Tenkes kapitánya (Zenthe Ferenc) után Buga Jakab sincs már közöttünk. Istenem, mi lesz velünk, ha újra jönnek a labancok? Csupán az vigasztal, hogy Ő most már ott van, ahová tanyasi kisgyerekként annyira vágyott. Vallásos édesanyja a szí-

várványról egyszer azt mondta neki: „a szívárvány egy híd, s azon föl lehet menni a mennyországba, a Jézuskához.” Attól kezdve, ha szívárványt látott, mindig szaladt feléje, hogy felmehessen rajta a mennyországba.

Ami gyerekként nem sikerült neki, felnőttként megtörtént vele. Szabó Gyula a szívárvány hídján a mennybe jutott, s ma már ott teátrista Ő. Égi teátrista!

S mi itt a Földön, itt Bogácson, ahol a Színészligetben 2010-ben elültetett fája nyújtózkodik az Ég felé, s minden tavasszon újra és újra zöldell, felidézve Szabó Gyulát, megfogadtuk, hogy soha nem feledjük el Őt, a szeretni való MŰVÉSZ-t.”

Szabó Gyulát is népdalcsokorral köszöntötte a bogácsi pávakör a 2010-es faültetéskor

Psota Irén

(Budapest, 1929. március 28. – Budapest, 2016. február 25.)

Kétszeres **Kossuth-** és kétszeres **Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.**

A Nemzet Színészeinek elsősk között, 2000-ben választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben Decsi Ágnes operaénekesnő ültette le 2010-ben.

*Mesélte egyszer, hogy valamikor rég, elkeveredett egy bika-
viadalra és látta azt a pillanatot, amikor a bika a halálos dö-
fést kapta. Mindenhonnan patakzott már a vér belőle, de még
állt a lábán, ám közben a szeme hirtelen meghalt. Kihunyott a
fény belőle. Igen, az izmok, a reflexek még olykor egy dara-
big működnek, a szem hal meg először, a tekintet kopása jel-
zi az elmúlást.*

Azóta – folytatta a történetet, mindig a szemét figyelte a tükörben. Hogy csillog-e még? Hogy ott van-e még benne az a varázslatos fény, ami melegít, rémít, hat?

Psota Irén még a legnagyobbak között is különleges tehetségnek számított, hiszen minden műfajban otthonosan mozgott. Mindig elhittük neki, amit csinált. Rábízott szerepeit maximálisan megélte, és rendhagyó módon formálta meg azokat. Amolyan „psotásan”.

Szerepei a tragédiáktól a musicalen át a vígjátékokig terjedtek. Groteszk, olykor fanyar, temperamentumos, szelíd, vad, kemény, lágy, letisztult, vibráló volt, mikor minek kellett lennie. Minden alakítását összetetten, egyedi módon ábrázolta. A tragédiákban finoman meg tudta csillogtatni a humort, éppúgy, mint a vígjátéki szerepeiben rejtőzködő tragédiát. Tette mindezt a csak rá jellemző egyedi, utánozhatatlan gesztusaival, senkivel össze nem téveszthető orgánumával.

Mondta valamelyik interjújában, hogy ő mindig ezer fokon égett, az összes munkáját hatalmas energiával végezte, mindig vibrált, mindig tevékenykedett, és ennek a progresszív létezésnek még az öregedés sem tudott megálljt parancsolni.

„Ne tessék azt hinni, hogy beképzelt vagyok, és ne tessék hinni, hogy szerény vagyok. Én kérem, színész vagyok.”

Bár magánéletét inkább a drámák, mintsem a kiegyensúlyozottság jellemezte, a szakma elismerése és a rajongói szeretet végigkísérte életét. És Ő ezzel maradéktalanul elégedett is volt, még ha ez nem is jelentette számára a konstans boldogságot.

„A boldogság nem valami globális jelenség – magyarázta – Én élvezem a napsütést, szeretem a virágokat, örülök a kutyámnak. Apró örömeimből áll össze az egész.”

A 80. születésnapján szép, megható ünnepségen köszöntötték a pályatársak és a rajongók. „A végén odajött hozzám Törőcsik Mari, hogy átöleljen. Én ott voltam a Madách Színház Tolnay Szalonjának emelvényén, Ő a nézőtérrel jött. Én megpróbáltam lelépni hozzá. Ő próbált fellépni hozzám, és egyikünknek sem sikerült. Sok volt már az az akárhány centi magas dobogó. Hogy ne bukjunk el, egymásba kapaszkodtunk, és egészen összegabalyodtunk. Egyszerre volt szép és komikus, felemelő és fájdalmas a helyzet. Talán kicsit foglalta is volt ez az életünknek.”

A betegeskedő Psota Irén fáját Decsi Ágnes operaénekesnő ültette el 2010-ben

Psota művésznő levélben mondott köszönetet a bogácsiaknak a Színészliget létrehozásáért. A levelet Császár Angela olvasta fel

Kállai Ferenc

(Gyoma, 1925. október 4. – Budapest, 2010. július 11.)

Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.

A Nemzet Színészeinek 2000-ben választották.

A fáját a bogácsi Színházban betegsége, majd bekövetkezett halála miatt személyesen nem tudta elültetni. Azt halála után pályatársa, Avar István ültette el 2012-ben.

A 2010-ben elhunyt Kállai Ferenc fáját pályatársa, barátja, Avar István ültette el 2012-ben

1944-ben felvételizett a Színművészeti Akadémiára, akkor még Krampner Ferenc néven. A felvételin Ady: Góg és Magóg fia vagyok én című verset kezdte el mondani, a két nagy tekintélyű színész, Kiss Ferenc és Makay Margit előtt. A versmondást a negyedik sornál leállították, „fel van véve” – hallotta. Viszont Kiss Ferenc, aki nemcsak kitűnő színész volt, hanem az akkori, politikai jobboldal túlon túl elkötelezett személyisége is, ellentmondást nem tűrően, névnyomásra szólított fel Őt, mondván: „ilyen névvel nem lehet cízáznod, mint Krampner. S ha már változtatnod kell legyél mindjárt Kállai!” Kállay Miklós, akkori miniszterelnök neve után választotta neki Kiss Ferenc a Kállai nevet.

Az akadémián egy hónapot töltött el. Ne feledjük, háború volt, s fegyverek között hallgatnak a műzsák. Abban az időszakban élni kellett megtanulni, az volt igazán színészi gyakorlat.

A munkaszolgálatból meg kellett szökni, a szőnyegbombázásokat túl kellett élni, s mindezek után – a színésztanulmányokat kihagyva –, a háborút követő első békeévben Kállai Ferenc eljátszotta Bárdos Artúr színházában a Rómeó és Júlia férfi főszerepét. Az az előadás – máig emlegetett – színháztörténeti sikert hozott, megalapozta pályafutását. Rövid időn belül az ország legnagyobb színészei között emlegették. A Belvárosi Színház bemutatója után két évvel a Nemzeti Színház szerződtette, s Ő élete végéig e társulat tagja maradt. Ott, a Nemzetiben eljátszhatta a drámairodalom legjelentősebb szerepeit, méghozzá szinte kivétel nélkül hitelesen, és különös módon a legértékesebb figurákat is önazonosan.

Kállai Ferenc a körülötte e közben zajló színházi és társadalmi csatározások között is intakt maradt, még úgy is, hogy pusztán felelősségérzetből társadalmi, szakmai megbízatásokat is elvállalt. Bizonyos helyzetekben képes volt arra a világot idézőjelbe helyező attitűdre, amely leghíresebb filmszerepének karakterét, Pelikán József gátórt jellemezte.

Mindezzel együtt pályafutása végére sem adatott meg számára az idős kort némileg megkönnyítő elégedettség érzete. Annak ellenére, hogy pályáján minden díjat megkapott, maradt benne hiány-

érzet, keserűség. Az első igazi fellépését már említettem, felidézem az utolsót is, Szegő András – szemtanúként – örökölte meg.

„Költészet Napja volt, fellépett a magyar színjátszás színe-java. Mindenki elmondott egy verset. A végén a már idős, súlyos betegséggel küszködő Kállai Ferenc lépett színre. Cammogva, bizonytalan léptekkel jött ki, kicsit zavarban is volt, fura mód idegennyel érezte magát ott a pódiumon. Megállt a közepe táján, csendben állt talán egy percig is, aztán lelkéből felszakadó hangon beleüvöltötte a terembe: „Szeressetek!” Aztán még egyszer, majd harmadszor, negyedszer is. Egyetlen szó, és betöltötte mindannyiunk lelkét, érzelmeit, gondolatait.

Szeressetek! – mint valami ótestamentumi próféta az isteni parancsot, egyetlen szóval, valami elementáris erővel megfogalmazva e legősbibbi lényegét, vágyát, értelmet, parancsolatot.

Aztán bizonytalan, himbálózó léptekkel lecammogott, és mi, akik ott állva hallgattuk, percekig megszólalni sem bírtunk. Úgy emlékszem, ez volt az utolsó fellépése, röviddel később befeküdt a kórházba. Egy fantasztikus élet, pályafutás, művészsors végső üzenetét, lényegét, igazságát, vágyát, summázatként ránk hagyva: „Szeressetek!”

A 2012-es ünnepségen is dalcsokkal köszöntötte a kedves vendégeket a bogácsi pávakör

Haumann Péter

(Budapest, 1941. május 17. – Budapest, 2022. május 28.)

Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdemes művész.

A Nemzet Színészeinek 2010-ben választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben személyesen ültette el 2012. április 12-én.

Ezúttal is főszerepben! Ezúttal nem a színpadon, hanem Bogácson. Haumann művész úr fáültetés közben

Bárhová is sodorta az élet, pontosan tudta, hogy honnan jött. Angyalföldről. A Tar utcai szoba-konyhás lakásból, amelyben akkor alig lehetettek ezerszínű álmai. Az a szegényes környezet alapvetően meghatározta a későbbiek során a világhoz való viszonyát. Egyszer azt mondta: „a gyermekkori élményeim, a környezetem emlékképei élnek bennem és fontos táptalaját adták színészi működésnek, hiszen a színész képeiből, emlékeiből is építkeznek...”

Sonnan, Angyalföldről elindulva – nem díszburkolttal kirakott, hanem göröngyös úton (de ezzel nem törődve) haladva, – Haumann Péterből a magyar színjátszás meghatározó személyisége lett. Valaki azt mondta Róla: „az Ő színészete esetében minden kiegészítés fosztóképző. Filmszínész, karakterszínész, szinkronszínész? Haumann Péter egyszerűen SZÍNÉSZ volt, egy a legnagyobbak közül. Mindent tudott, a tragédiától a komédiáig, az operettől a musicalig, filmtől a sorozatokon át a meseszinkronig. Aligha akad olyan generáció ma Magyarországon, akinek ne adott volna meghatározó élményt valamelyik alakítása.

Az arcjátéka, a minikája, a hanghordozása tette Őt különlegessé. Mélységet és felszínességet egyaránt tökéletesen eljátszott. Ha Ő volt III. Richárd, akkor komor volt és fajsúlyos, ha Ő volt a cirkszigazgató a Keménykalap és krumpliorrban, akkor viccesre vette a figurát. A közönség pedig imádta. A hangját különösképp! „Kölcsönözte” olyan világsztároknak, mint Louis De Funes, Anthony Hopkins, Jack Lemmon. Ő „szinkronizálta” zseniálisan Hókuszpókot a Hupikék törpikékben.

A színházba járó ember egy másik Haumann Péterért is rajongott. Tust a Macskákban, az is Ő volt. Ezerötszáz előadás! Amikor 2012. április 12-én itt Bogácson, a Színészligetben a fáját elültette, épp azokban a hetekben régiókban, Miskolcon, a Miskolci Nemzeti Színházban – mint vendégművész – játszotta a világirodalom egyik legdrámaibb művének, Arthur Miller: Az ügynök halála című darabjának főszerepét. Ez a főszerep rendkívül embert próbáló szerep. Ráadásul az ügynököt, Willy Lomant korábban egy magyar színész, Tímár József úgy személyesítette meg, ahogy se előtte, se utána senki más. A köztudatban Willy Loman és Tímár József így összekapcsolva, örök etalonnak számít.

S ezt a szerepet – nagyon jó ezt kimondani, leírni, büszkén is te szem – Miskolcon döbbenetes átéléssel, mélységes katarzist teremtve formálta meg Haumann Péter.

Kövári Orsolya az Örök szólista című írásban azt írta Haumann Péterről (azért idézem, mert telitalálatnak érzem): „szokás állítani Haumannról, hogy mindenevő. Ez nem igaz. Hátszélben is megérzi a szembejövő bukás szagát, s ha teheti, nem mindig teheti persze. Műfaji széles spektruma pedig nem a mindenevés, hanem ez az a valami, amit színészmesterségnek hívnak, és amiről egyre többen kapnak papírt, de egyre kevesebben gyakorolják. Eljátszani a drámairodalom nagy hőseit, híres verseket szavalni önmagában nem több, mint egy egész életen át operettlágereket énekelni. A nagy színész onnan ismerszik meg, hogy Willy Loman és Harpagon, Tevje és Max, Hókuszpók és Safranek, Louis De Funes és Peter Fitz, a Katona József Színház, a Tivoli és a Madách egyszerre jutnak róla eszünkbe.”

Képünkön Csendesné Farkas Edit polgármester asszony köszönti a Nemzet Színészt 2012-ben

A vendégeket ezúttal is kultúrműsor köszöntötte, helyi közreműködők szereplésével

Sztankay István

(Budapest, 1936. február 14. – Budapest, 2014, szeptember 12.)

Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdemes művész

A Nemzet Színészeinek 2012-ben választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben 2012-ben személyesen ültette el.

Sztankay Istvánra gondolva, emlékezetem messzire száll. Egészen 1961 decemberéig, amikor még elsős gimnazista voltam a miskolci Földes Ferenc Gimnáziumban. Magyartanárunk, dr. Harsányi László több órát is szentelt a brecht-i színház titkainak megismertetésére, s ennek keretében osztályunknak kötelező volt megtekinteni a Miskolci Nemzeti Színházban éppen akkor bemutatott Brecht színművet, az *Állítsátok meg Arturo Uit!* című darabot. A Horvai István rendezte mű címszerepét egy 25 éves, a Színművészeti Főiskolán abban az évben diplomázó művész játszotta hatalmas sikerrel: Sztankay István!

S ugyanígy, Shaw: Szent Johanna című darabjában is, Dauphin szerepét eljátszva emlékezetes alakítással lopta be magát a miskolci színházlátogatók szívébe. Pedig ez csak a kezdet volt. A legnagyobb sikereit már fővárosi színészként érte el, ha hinni lehet a Színházi adattár adatainak, 131 bemutató fűződik nevéhez.

Hivatásáról egyszer így nyilatkozott: – A színész a legérzékenyebb ember, és mégis fát lehet törni a hátán. Tehát ez kettős dolog. Érzékenynek kell lennie mindenre, az életben örületesen figyelni kell, mindent elraktározni, s elővenni ott, ahol éppen szükséges, azaz a szerepekben. Amíg egy színdarab összeáll, míg föl nem gyúlnak a fények, le nem konferálják a tévéjátékot, a filmet le nem vetítik, vagy a rádiójátékot be nem mutatják, addig rettenetes katarzison kell végigmenni. Végig kell szenvedni az egész produkció minden csínját és binját, erős idegzetűnek kell lenni, és mégis hallatlanul érzékenynek. Csak kívülről szép, amikor fölmeleg a fény és beáll a színész. Addig az út nagyon kemény.

2012-ben választották meg a Nemzet Színészeinek, akkor 76 éves volt. Nagyon meghatónak és igaznak éreztem, amit akkor mondott: – Meglepő, tényleg nagyon gyorsan megy az idő. Ötven évig nem számít a kor, aztán hirtelen hetven lesz az ember. Nincs ezzel semmi gond. Egyszer csak el kell búcsúzni azoktól a dolgoktól, amik már nem méltóak hozzánk, aztán derűvel szemlélni a mindennapokat. Ez van. Felmentünk jó magasra, szétnézünk, gyönyörködtünk a panorámában, de aztán el kell indulni lefelé. Én már lefelé megyek. Mondjuk, most lettem a Nemzet Színésze, úgyhogy annyira nem sietek. Viselném ezt a címet kicsit, ha már így alakult.

Minap a net-en olvastam egy kedves, megmosolyogtató történetet Szurovecz Kitti újságíróntól: „hátsz évvel ezelőtt, kezdő újságíróként volt egy kedves kolléganóm, akinek az íróasztala feletti táblán ez állt: Sztankay Istvánné. Kérdeztem tőle, ez meg mi? Mire ő rávágta: az életcélo, hogy az legyek!”

Hát, igen. Sok szép hölgy ábrándozott – ha csak titokban is – a sármos Sztankay Istvánról.

Én viszont nem nőnek születtem, én csupán azzal dicsekedhetek – gyerekes lelkesedéssel dicsekedtem is néhány barátomnak –, hogy 2012. április 14-én Bogácson, a Jurtakert étteremben egy asztalnál ülve ebédelttem és beszélgettem két Nemzet Színészevel, Tordy Géza és Sztankay István művész urakkal. Hogy mit ettünk, már réggen elfelejtettem, Őket viszont sohasem!

A művész úr vigyázó kézzel, precizitással „irányította” fája ültetését 2012 tavaszán

Emlékkép a bogácsi mazsorettes lányoknak

Három Nemzet Színészeinek szakmai tereferéje Bogácson

Komlós Juci

(Szabadka, 1919. február 10. – Budapest, 2011. április 5.)

Jászai Mari-díjas, érdemes művész.
A Nemzet Színészeinek 2002-ben választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben Császár Angela művésznő ültette el 2012-ben.

Komlós Juci fáját Császár Angela művésznő ültette el 2012-ben

Egy színészdinasztiá kiemelkedő tagja Ő, édesapja Komlós Vilmos nagyszerű komikus volt, aki évekig játszott óriási népszerűséggel Sajó szerepét a Hacsek és Sajó című bohózatokban. Édesanyja, Pintér Irma színésznő, komika volt. Testvére, Komlós András ugyancsak színész lett. Sőt, színészek voltak anyai nagyszülei is Szabadkán, ahol született.

Három éves korában már színpadon volt, igaz akkor még furfangos trükkkel csábították oda. Pécssett történt, szülei akkor ott játszottak s neki egy operettnél kellett átgyalogolni a színpadon. Nem volt kedve hozzá, de az ügyelő egy félbetört csokoládéval elcsalogatta a színpad bejáratáig, a kellékes pedig a takarás túloldalán lengette a kislány felé a csokoládé másik felét. Estéről estére működött a dolog, úgy is mondhatnám Komlós Juci „első gázsija” egy szelet csokoládé volt.

Egzisztenciális szempontból nehéz élet volt akkor a színész élet, főleg vidéken, nem csoda, hogy a szülők más pályát szántak lányuknak. A szülők titkárői állás felé igyekeztek Őt terelni, de ahogy mondani szokták, a vér nem válik vízzé. Hiába minden lebeszélés a szülők részéről, a közben tinivé serdült Juci felvételizett Rózsashegyi Kálmán Színiiskolájába. Felvették, Kálmán bácsi színésznőt nevelt belőle. S elkezdődött a később legmosolygósabb magyar színésznő pályafutása. Kezdte a Király Színházban, majd Szeged, Nagyvárad, Miskolc következett. Aztán az Operettszínház, a Művész, a Magyar Színház, a Vidám Színpad, 1957-től a József Attila, 1965-től pedig a Thália Színház.

Lokálpatriótaként büszke vagyok, hogy Miskolcon is játszott. Szerelmét, későbbi férjét Földessy Gézát 1941-ben a miskolci színház igazgatójának nevezték ki, s Ő követte Földessyt. Görömbölytapalcán laktak, ott kezdték közös életüket, a színházban pedig jobbnál jobb szerepeket játszhatott el, gyorsan hozzáteszem kitűnően. Többek között eljátszotta Harsányi Zsolt: A bolond Ásvayné című művének főszerepét, megjelenítve a nőalakot ifjúkori és időskori valójában is. A darabbeli férje szerepét – kettős szereposztásban – Földessy Géza és Bessenyei Ferenc játszotta. A darabot

megnézte Miskolcon Bajor Gizi is, aki ugyanezt a szerepet a Nemzeti Színházban játszotta. A látottak után Gerbeaud-édességekből összeállított ajándékosárcát adott át Komlós Jucinak, s a benne lévő kártyára az volt írva: „Legtehetségesebb utódomnak, szeretettel: Bajor Gizi”.

S volt Miskolcon Ophélie és Nyilas Misi is Komlós Juci! Sok-sok emlékezetes szerep, ott is, máshol is. A Színházi adattár (1947-től vezetve) 85 bemutatóját jegyzi. Ráadásul a miskolci szerepei is (1941-44) korábbiak. Lényeg, pályafutása során nagyon sok szerepet eljátszhatott, eljátszott. S ilyenkor az jut eszembe, milyen illékony művészet a színház. Minden szerep egy nap megszületik, de aznap este, amikor lemegy a függöny, meghal. S másnap újrászületik, s újra meghal. A színház maradandósága mindig a „ma este”! Holnapra elillan minden, holnap újabb „tiszavirágnak” kell születnie.

Ha ma Magyarországon megkérdeznék a színészet iránt affinitást mutató embereket, mondjanak legalább egy szerepet Komlós Juci gazdag repertoárjából, kilencvenkilenc százalékuk egyet említene. Az utolsó szerepét, Lenke néni-t, a több mint 300 részes Szomszédok teleregényből. Mely szerepet már nyugdíjból visszatérve játszott el.

Egy kritikusa erről az alakításáról azt írta...aki egyszer elkoptatott egy pár cipőt a színészetnél, nehezen felejt el a mesterséges színpadi fényeket, a tapsot és a szerepeket. Jucika sztár lett vénségére. Nagymamacsillag. Mindenki nagymamája. ... Most ő a televíziós Szabó néni. Ami Gobbi Hilda volt a rádióban, az Jucika a tévében Lenke néni, a fáradhatatlan nagymama. A bölcs néni. Lenke, a jó-ságos, a megértő szomszédasszony.”

Lukács Margit halála után Raksányi Gellért – a Szomszédok Hegyi Bernátja – említette meg a Nemzet Színésze címről szavazó társainak Komlós Juci nevét. A grémium tagjainak eszébe jutottak a színésznő hajdani szerepei is, ahogy azt is tudták, a Szomszédok által megszerzett népszerűségnek köszönhetően, a publikum is üdvözölni fogja a döntést. Így 2002-ben, a kollégái egyhangúan választották maguk közé Komlós Jucit. Jó döntés született!

A 2012-es faültetéskor is Bogács közösségi házában, másorral köszöntötték a helyiek az ünnepség résztvevőit

Molnár Piroska

(Ózd, 1945. október 1. –)
**Kossuth- és Jászai Mari-díjas,
érdemes és kiváló művész.**
A Nemzet Színészeinek 2011-ben
választották meg.
Fáját a bogácsi Színészligetben
szermélyesen ültette el 2014-ben.

Mostoha sorsú megyénk, s azon belül a napjainkban még mostohább helyzetű település, Ózd szülötte Ő. S bár gyermek-kora Kunágotához köti, Ózd neve életútján végigkíséri. S még egy település megyénkbeli! Ez pedig Kelemér, az a falu, amely Tompa Mihály költő által vált ismertté. Szerintem Molnár Piroska – ha csak rövid ideig is – kisgyerekként élt ebben a szép gömöri faluban. Miből gondolom? A művésznő egy visszaemlékezésében ez áll:

„Egy Károlyi grófnő feleségül ment Putnoky Mórchoz, és akkor anyámat, mint szobalányt magával vitte a grófnő, apám meg Putnokynál volt főkertész, így ismerkedtek meg. Apám már özvegyember volt. Azért vagyok én Piroska, mert apámnak a fiatalon meghalt feleségét Piroskának hívták, és anyám tiszteletből engem is így nevezett el.

Putnoky Móric földbirtokos keleméri birtokán volt főkertész Molnár József, Piroska édesapja.

„Apámra hasonlítok külsőleg, ahogy a fényképek alapján meg tudom ítélni... Amikor anyám elvitt Kelemérbe, ahol apám a parkot csinálta régen, és végimentünk a falun, az emberek mutogattak rám, hogy nézd, az a Molnár Józsi lánya... Én őt nem ismertem, nem ismerhettem! Apámat az oroszok elvitték málenkij robotra, amikor anyám terhes volt velem. Apám beszélt a szláv nyelveket, az oroszok magukkal vitték tolmácsnak, aztán soha többet nem jött vissza... Apám nagyon intelligens ember lehetett, ahogy anyámtól tudom, meg a szakmájában megbecsült ember. Palócosan beszélt, mert ugye palóc volt.”

Ennyi adalék Molnár Piroska megyénkhez való kötődéséről, és erre én büszke vagyok, hiszen a magyar színjátszás egy nagy egyénisége látta meg itt szűkebb pátriánkban a napvilágot, s élte itt léte első napjait. S arra is, hogy a Bogácson elültetett fája révén még egy kötelék kapcsolja régióinkhoz.

Művészete önmagáért beszél. Kiváló jellembrázoló tehetséggel megáldott, sokoldalú művész, számon tartani sem könnyű, hány színpadi és filmes szerepben kápráztatta el a nagyréműt. Humora, temperamentuma vígjátéki és groteszk szerepek hiteles megformálásában, muzikalitása és hangja a zenés műfajok szerepeinek tökéletes megoldásában segítik.

A legtalálhatóbb jellemzésnek az egyik híres rendező Róla mondott gondolatát találtam:

„Rendkívül sok színárnyalatú lény: erős, mindent kibíró parasztasszony, csiszolt agyú, fölényes, művelt nő, érzelmekben gazdag asszony és ezenfelül boszorkány. Mindez ott rejlik a sejtjei mélyén, ezért lehet olyan sokféle szerepet ráosztani.”

Végezetül álljon itt, amit Ő mond a hivatásról: „A színészet nem szerelem, hanem kőkemény munka. Ez nem hobbi, hanem súlyos munka, viszont amikor az ember ott van a színpadon, mindent elfelejt. Úgy szoktam mondani, hogy olyanok vagyunk, mint a cirkuszi ló, ha megfűjják a trombitát, akkor táncolunk!”

Érkezés Bogácsra. Molnár Piroska a Községi Ház udvarán

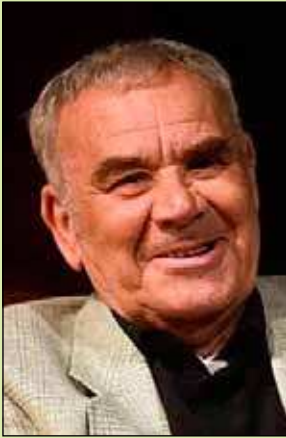
Édesapja főkertész volt, Bogácson ő is fát ültetett

Molnár Piroska művésznő: – Jó itt lenni Önökkel!

Május elseje volt, szalag is került a zöldellő földlabdás fára

Kóti Árpád

(Bucsa, 1934. november 15. – Debrecen, 2015. április 26.)

Kossuth- és Jászai Mari-díjas, érdekes és kiváló művész.

A Nemzet Színészének 2014-ben választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben 2015. április 18-án, halála előtt nyolc nappal ültette el. Ez volt az utolsó főszerepe.

„Tisztelt Olvasók!

Ugye el tudnak képzelni egy atlétatrikóban és klottgatyában futó gyereket, fiatalembert? 1954 táján, nyaranta, ez népviseletnek számított Magyarországon. De, hogy egy ennyire „túlöltözött gyerek” éppen felvételi vizsgára futott, az már abszurditás.

Pedig, nem mese ez gyermek! Igaz történet. Ez a klottgatyás fiatalember 16 évesen elindult szerencsét próbálni. A szerencsét a Kiskunfélegyházi Tanítóképző Testnevelési Szaktanítói tagozatán (maradjunk annyiban, hogy Testnevelési Gimnáziumban) remélte megtalálni. Bucsán, ahonnan jött, nem is volt tornaterem. Ráadásul vonatjegyre – ha jól emlékszem – csak Tiszakécskéig volt pénze, következésképp az utolsó 37 kilométert futva tette meg.

Ám elkésett. Egy bizonyos Tulit Péter testnevelő tanár igencsak elcsodálkozott, amikor meglátta. Ilyen felvételizővel ő még nem találkozott. Már csak azért is felvette, sőt a visszaút költségeit is fedezte.

De, Tulit tanár úr reménye, hogy ebből a diákból akár híres hosszútávfutó is lehet, nem jött be. Egy tanártársa, Illésy István ugyanis ezt a gyereket elcsábította az irodalom felé.

Mindenesetre érettségi után ez a fiatalember három felsőfokú intézetbe is jelentkezett: a Testnevelési Főiskolára, a Soproni Egyetem erdőmérnöki karára és a Színművészeti Főiskolára. Nagy mázlista volt, mindhárom helyre felvették.

Ő végül a Színművészetit választotta, úgy gondolta ott kell a legkevesebbet tanulni. Nyilván e „téveszméjét” az táplálta, hogy mindaddig ő színházba soha nem járt.

S ha már ott volt, elvégezte. Bodrogi Gyula, Töröcsik Mari, Fülöp Zsigmond, Margitai Ági voltak az osztálytársai.

Kóti Árpád – mert Róla beszélek – színészi pályafutása szűkebb pátriájában, Békéscsabán kezdődött, majd Eger, Veszprém, Szolnok voltak az állomáshelyei. Öt szezont – négy színház. Azután Debrecen következett 1963-ban, ahol örök otthonra lett. Élete végéig vidéki, debreceni színész maradt az egyik legszebben, legtermészetesebben beszélő magyar színészek egyike. Nem vágyott a fővárosba. Mindig mondta: „ha a fővárosba kell mennem, Hajdúszoboszlónál már honvágyam van.” Debrecenben nagyon megbecsülték. A város díszpolgára, s a Csokonai Színház örökös tagja lett.

Személyes emlékem... A bogácsi faültetése után – hideg volt, aznap – a Csáter Apó Pincéjében pálinkával kínáltam. Szilvával, mert ahogy mondta: „az a legjobb pálinka, ezt nekem, mint békési parasztyereknek elhiheted”. Hármasban koccintottunk Ő, Sinkovits-Vitay Andris és jómagam. Mosolygott, önfeledten boldog volt. A lépcső mellett – amelyen akkor állt – ma egy tábla hirdeti: Kóti Árpád lépcsője.

Azóta, ha pincébe belátogató vendégek csodálkozó tekintettel kérdezik: mit takar a felirat, én mesélek Róla. Szívesen teszem, mert nagyon jó Rá gondolni.

Isten hozta, Művész úr! - Kóti Árpádot Decsi Ágnes és Csendesné Farkas Edit polgármesterasszony köszöntötték Bogácson

„Ha a fővárosba kell mennem, Hajdúszoboszlónál már honvágyam van. Én örök debreceni maradok” - mondta Hajdu Imrénének azon a szép napon

Kóti művész úr utolsó „főszerepe”. A faültetése után nyolc nappal az égi teátrumhoz szerződötték

Bitskey Tibor

(Rákoskeresztúr, 1929. szeptember 20. – Budapest, 2015. február 2.)

Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdemes művész

A Nemzet Színészének 2014-ben választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben Bitskey Borbála, Bitskey Tibor lánya ültette el 2015-ben.

Bitskey Tibor már korábbról ismerőse Bogácsnak. Amikor 2005-ben Magyarország legnépszerűbb regényének, a Nagy Könyvnek választották meg Gárdonyi Géza: Egri csillagok című művét, mint a bogácsi Szent Márton Borlovagrend akkori kancellárja, azzal a felkéréssel fordultam a Bogácsra gyakran megforduló kiváló színművészhez Kovács Istvánhoz, hogy Őt s kollégáját, Bitskey Tibort szeretnénk borlovagrendünk tagjainak sorába felvenni. Pistát, mint a megfilmesített Egri csillagok Bornemissza Gergelyét, Bitskey művész urat pedig, mint Mekcsey alkapitányt. Az ötlet sikerrel járt, ma már büszkén hirdetjük, hogy tagjaink sorában ez a két kitűnő színész ott szerepel.

S ha már Bornemissza Gergelyt említettem, azonnal eszembe ötlök egy másik Bornemissza is, Bornemissza János. S tudják, hogy ki volt ő? Így hívták gyermekkorom elsőként látott filmjének, a Rákóczi hadnagya című filmnek a főszereplőjét. Örök emlék. Még arra is emlékszem, hogy a miskolci Fáklya moziban (hívták Bolháznak is) láttam. Ezt a főszerepet egy jóképű, varázslatos orgánumú fiatalember játszotta: Bitskey Tibor.

Többször is megnéztük mi, akkor elsőosztályos gyerekek ezt a filmet, s olyannyira tetszett, hogy el is játszottuk a történetet a martintelepi református templom, bozóttal teli kertjében. Máig emlékszem rá, Regőczy Pityu volt Rákóczi hadnagya, Csete Laci meg a ló,

mert az ő nyakában ült, „lovagolt” Pityu. Én csak egy kuruc harcos voltam, de annak is örültem.

De nekem itt, most Bitskey Tiborról kell szólnom, aki volt Baradlay Ödön a Kőszívű ember fiaiban, és felejthetetlen alakított az Egy magyar nábobban, valamint a Kárpáthy Zoltánban is.

A színpadon volt Robin Hood, Prométeusz, Ádám, Csongor, Agárdy Péter, Bánk bán és Kossuth.

Pályája kezdetén hamar divatba jött. Az ötvenes években nagy szükség volt a jó kiállású, szépen beszélő, hősi alkatú fiatalemberekre. Kellett a pozitív minta a jelenben és a múltban játszódó történelemben. S a színész játszik. Eljátssza a neki szánt szerepet. Bitskey Tibor is eljátszotta – méghozzá hitelesen – amit rábíztak. Volt szovjet katona, partizánparancsnok, öntudatos munkásfiatal. És persze Rákóczi hadnagya. Ezt a filmet annak idején 60 országnak adtuk el, s nekem, de talán nem csak nekem, a szívünk filmje.

Bitskey Tibor életében a fénylő évtizedek után „hőstelen idők” jöttek, azok az évek, amelyekben már kevésbé kellettek a hősök. A hősöket elkezdtek mellőzni. Ő is érezte ezt, amikor a Vukot mesélte, az MDF választási reklámját tolmácsolta, egy idősek otthonát ajánlotta figyelmünkbe.

Szerencsére a „hőstelen időkben” is akadtak barátok, olyanok, akiknek meggyőződése volt, hogy Bitskey Tibor nem hiányozhat a magyar színpadokról. Van abban valami szimbolikus, hogy legutolsó szerepében, Szolnokon, Csehov: Cseresznyéskert című darabjában Firszet, az öreg szolgát játszotta, aki egyedül maradt az elárverezett birtokon, mivel a család ott felejtette. Az öreg szolgál beletörődve sorsába, lefekszik és annyit mond: „hogy elment az élet, mintha nem is éltem volna!”

Szinte saját halálát játszotta el abban a szerepben – vélték sokan, akik látták.

Igen, így ment el Bitskey Tibor. Utolsó csatáját már nem a labancokkal, hanem az elmúlással vívta. Elment, de mégis győzött, mert nekünk örökre az marad, aki volt, a mindig győztes kuruc vezér: Rákóczi hadnagya!

A 2015. február 2-án elhunyt Bitskey Tibor fáját két és fél hónappal később, április 18-án lánya, Bitskey Borbála ültette el. A művész úrnak másik kapcsolata is van Bogáccsal, 2006 nyarán a bogácsi Szent Márton Borlovagrend tagjai sorába választotta.

Gera Zoltán

(Szeged, 1923. augusztus 19. – Budapest, 2014. november 7.)

Kossuth-díjas, érdemes és kiváló művész

A Nemzet Színészeinek 2014 áprilisában választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben 2015-ben unokaöccse, az ugyancsak kiváló színész, Simon András ültette el.

Azon a reggelen épp borotválkoztam a fürdőszobában, közben szólt a televízió a hálószobában. A félig behajtott ajtón át azt hallottam: „Gera Zoltánt választották ... többet nem, mert feleségem abban a pillanatban bekapcsolta a hajszárítót, s annak zaja, búgása elnyomta a televízió hangját.

– Mi lett Gera Zoli? – kiabáltam ki a fürdőszobából. Ugyanis „*mea culpa, mea maxima culpa*” – azt hiszem nem csak én voltam ezzel így e kis hazában – akkor, ott abban a pillanatban a futballista Gera Zoltánra gondoltam.

– A Nemzet Színésze lett – hallottam a következő pillanatban feleségem hangját. Azon nyomban el is felejtettem a fradista Gera Zolit, s előttem varázsütésre megjelent – még hozzá olyan élesen, mintha csak tegnap történt volna – Dudva György uram, a ravasz kocsmáros a Tenkes kapitányából, vagy Brainer intéző Fábry Zoltán nagyszerű filmjéből, a Magyarokból. Nyilván mások más alakításaira emlékeznek.

Gera Zoltán egyike volt azon színészeknek, akik az utca árnyékos oldalán jártak. A fény pedig mindig az utca fényes oldalán járódik.

Róla (szerepei alapján mindenképp) a kisember jut eszembe. A kisember, vagy ahogy egyik kritikusa nevezte: a KISMESTER. De ebben a szóban a MESTER-en van a nyomaték. Irodalmi hasonlattal

szóval novellista, nem regényíró, ám Maupassant, Csehov, Nagy Lajos bordájából teremtve.

Igen, mert Gera Zoltán minden színrelépése igazolta Sztanyiszlavszkij egykoron agyonidézett, mára elfeledett aranymondását: *nincs kis szerep, csak kis színész.*

Gera Zoltán kis szerepeket játszó, nagy színész volt. Személyiségében különösen elegyedett az irónia, az önirónia és a kisember kiszolgáltatottsága.

Tudták Önök, hogy Gera Művész Úr anyanyelvi szinten beszélt angolul, németül, franciául?

A börtönben – mert az élet ilyen szerepet is kiosztott rá „államellenes izgatás” címen – hárman voltak egy cellában. Egyikük hozzá hasonló műveltségű személy volt, a másik cellatárs viszont egy téglá, a téglákra jellemző szellemi színvonallal. Ők ketten hamar kiszúrták a téglát, s onnantól kezdve csak angolul beszélgettek, amiből a téglá egy kukkot nem értett. Rövidesen át is tették őt egy másik cellába.

Gera Zoltánnak – míg élt – nagyon kemény, nagyon kritikus véleménye volt jelenkorunk kulturálatlanságáról, az elsivatagosodó szellemi világról. Ő mondta: „e kultúralkonyban és zuhanásban nincs kereslete a szellemnek, a hivatásnak, a kitartó alkotásnak, a fény felé fordulásnak. A tömegember szívesen fizet minden szennyeződésért, alpáriságért, erkölcsrombolásért, cinizmusért. A zajt és káprázatot kereső ember süket és vak a létezésre.”

Ilyen igazságokat mondott, s odaátról most is ezekre a veszélyekre hívja fel figyelmünket Gera Zoltán. Emberek, vigyázzatok! Ő, aki csendes vala s szerény, a színészmesterséget mélységes alázattal és maximalizmussal űző kivételes tehetség volt. Mivel nem született szépfiúnak, ismertsége, elismertsége sokáig érdemei alatt maradtak. Pedig a legkisebb szerepben is tökéletes alakítást nyújtott. A legnagyobbak között a helye a mennyei társulatban is!

Most, hogy Rá gondoltam, Istenem! – de jó lenne egy pohár pincéhideg bort meginni Zenthe Ferencsel, a Tenkes kapitányával, Szabó Gyulával (Bugákkal), Dudva úr kocsmájában. Nála. S természetesen Vele is koccintva! Én oly szívesen hallgatnám Őt, „fehérek közt egy európaít”.

Gera Zoltán fáját unokaöccse, Simon András színművész ültette el 2015-ben

Szacs vay László

(Budapest, 1947. október 27. –)
**Jászai Mari-díjas, érdekes és ki-
váló művész.**

A Nemzet Színészének 2015-ben
választották meg.

Fáját a bogácsi Színészligetben
személyesen ültette el 2017. ápri-
lis 22-én.

Fülöp kutya: – Gazdám, ez a te fád? Úgy látom,
nagyon szeretnek téged itt Bogácson!

*Róla egy kedves, nekem legalább is kedves, kissé mulatságos tör-
ténetet mesélek el. Amikor eljött Bogácsra 2017 tavaszán, hogy
saját piramistölgyfáját elültesse, azon az ünnepségen ezt már el-
mondtam a jelenlévő közönségnek, természetesen neki is.*

*Úgy emlékszem, az eset 1987-ben történt, ebben azért száz száza-
lékig nem vagyok biztos, csak abban, hogy megtörtént. Az Illatszertár
című tévéfilmet látta jóanyám a televízióban (akkoriban még
voltak tévéfilmek szép számmal és jóanyám hűséges tévénézőnek
számított), s azt követően egyszer, váratlanul azt kérdezte tőlem:*

– Te, ez a Szacs vay László nem bogácsi színész?

*Meghökkenem a váratlan kérdésre, de csak egy pillanat erejéig,
mert rögtön kitört belőlem a felháborodás a képtelen feltevésem.*

– Már hogy lenne bogácsi színész, anyu! Honnan a fenéből gon-
dolta ki ezt?

– Szerintem bogácsi színész! – makacskodott anyám, most már
nagyon határozottan, ellentmondást nem tűrve állítva. S magya-
rázattal is szolgált.

– A háború után, 1945-ben idekerült Bogácsra egy Szacs vay nevű
család Erdélyből. Az apa, a családfő asztalosmester volt. Ott laktak
a Csavinya közben (ma azt az utcát Erzsébet útnak hívják). Abban a
családban volt egy fiú, aki a te nagybátyáiddal, Józsiival és Jánossal
(ikrek voltak) járt gimnáziumba Mezőkövesden. Ők hárman, meg
még innen Bogácsról Postás Zoli, albérlésben is együtt laktak, bizo-
nyos Sereg néninél.

*Jóanyám olyan határozottan mesélte és állította mindezt, hogy –
mi tagadás – kétely támadt bennem. Csak nem? Vagy mégis csak?*

*Vettem a fáradságot, s utána érdeklődtem a hallottaknak. Kifag-
gattam a két nagybátyámat, meg Postás Zolit is, aki nem más mint
a köztisztviselőként álló Lukács Zoltán doktor úr, Mezőkövesd díszpol-*

*gára. Hármuktól megtudtam, hogy valóban járt velük egy Szacs vay
fiú, akiről anyám is beszélt, de ő Sándor volt, s a gimnáziumot nem
Kövesden fejezte be, miután a család elköltözött Bogácsról egy Pest
melletti faluba, ugyanis ott megkapták egy kitelepített sváb csa-
lád üresen maradt házát. Ez a Szacs vay fiú később katonatiszt lett.*

*Ennyi a történet, aminek a végén nincs happy and. S mégis milyen
érdekes! Az eset óta, ha én Szacs vay László nevét hallom, vagy lá-
tom Őt a televízió képernyőjén és a filmvászonon, mindig melegsé-
get érzek és halvány mosoly fut végig az arcomon, és azt mondom
magamban: „igen, ő az, a bogácsi színész!”*

*Tisztelt Művész Úr! Kérem látogasson vissza, méghozzá gyakran
Bogácsra! Látogasson „haza”!*

Beszélgetés a „bogácsi színésszel” és Hanák plébános úrral

Pályatársak. Ők ketten, és az azóta elhunyt Benedek Miklós
a nagy sikerű Budapesti Orfeum létrehozói

Andorai Péter

(Budapest, 1948. április 25. – Budapest, 2020. február 1.)

Kossuth- és Jászai Mari-díjas, érdemes művész.

A Nemzet Színészének 2015-ben választották.

Fáját a bogácsi Színészligetben Csendesné Farkas Edit, Bogács polgármestere ültette el 2017-ben.

Andorai Péter fáját 2017-ben Bogács polgármestere, Csendesné Farkas Edit polgármester asszony ültette el

Ha, azt kérdezném Önöktől, tisztelt Olvasók, hogy ki volt Klócza Péter, talán nem tévedek, legtöbbször tanácstalanul rázná a fejét. Ha azt mondanám erre: pedig nagy színész volt hűledeznének, sőt hitetlenkednének, amin egy cseppet sem csodálkoznék.

Akiről itt és most beszélek, ugyanis más néven, úgyis mondanám „művésznéven” vált közismertté. Klócza János és Havránek Ilona gyermeke ugyanis – édesapja hozzájárulásával – felvette az Andorai vezetéknevet, amit először a szobrász-grafikus végzettségű nővére kezdett használni.

Mindenáron színész akart lenni. Ezt mi sem bizonyítja jobban, hogy sohasem adta fel. Minden sikertelen felvételi után, csak azért is, újra próbálkozott. Végül is a hatodik próbálkozás után felvételt nyert a Színház- és Filmművészeti Főiskolára. Akkor, ott a harmadik rostán Radnóti eclógát mondott, és ez annyira meghatotta a felvételén jelenlévő Radnóti Miklós özvegyét, hogy határozottan azt mondta a zsűri többi tagjának: „ezt a gyereket fel kell venni!”

A főiskolán – többek között Blaskó Péterrel, Kánya Katával, Bordán Irénnel, Papadimitriu Athinával – 1976-ban végzett. Színészként a Nemzetiben kezdett. Később Kecskemét, Veszprém, Pécs, Szeged, a Várszínház, a József Attila, majd a Radnóti Színház voltak az állomáshelyei.

Az ország ennek ellenére a filmekből ismerte meg igazán Andorai Pétert. Játszott az Oscar- díjas Mephistóban, az Oscar-jelölt Birodalomban (mint főszereplő kint volt a gálán 1981-ben), a Redl ezredesben, A napfény ízében.

Nem tagadta, a filmet jobban szerette a színpadnál. „A színház nekem mindig egy zárt, elegáns játszótér volt a maga játékszabályaival,

tiltó és szabad táblákkal. A film ezzel szemben egy szabad préri, hol nemcsak a játéknak voltam a részese, hanem a rendezővel való közös gondolkodásnak. Sokkal kreatívabbnak éreztem magam, és nem volt az az érzésem, hogy csak kiszolgáló egy bizonyos feladatot. A filmben a fantáziámat jobban szabadjára tudtam engedni.”

Temetésén – nem véletlen – Szabó István, Oscar- és Kossuth- díjas filmrendező búcsúzott el tőle, azt hangsúlyozva, különös, titkos energia áradt Andorai Péterből, a férfiaság és törekénység, erő és kétkedés együttese. Szeretetre méltó embernek nevezte a művészt, aki barátként figyelmes és hűséges volt, munkatársként pedig nyugodt, felkészült és támogató. Igazi csapatjátékos!

A 2017-es faültetők csoportképe

Csomós Mari

(Vajdácská, 1943. szeptember 25. – Budapest, 2023. november 18.)

Kossuth- és Jászai Mari-díjas, érdekes művész.

A Nemzet Színészeinek 2017-ben választották.

Fáját a bogácsi Színészligetben 2018-ban személyesen ültette el.

Őszbe csavarodott a természet feje, / Dérré vált a harmat, hull a fák levele – mormolom a jó öreg Arany Jánost. Lám, a bogácsi Színészliget ég felé nyújtózó piramistölgyeinek lombkoronája is jócskán megritkult november derekára. Ami levél még dacol a rabló idővel, sárgán, rozsdásan, egyre erőtlenebbül teszi.

Itt állok némán, egyedül Csomós Mari művésznő saját kezével ültetett és meglocsolt fája mellett, s arra gondolok, mennyivel, de mennyivel másabb volt az a nap, az a szép nyári nap Vele itt a ligetben, 2018. július 26-án.

Mesélt, szerényen, kedvesen: „Egyszer egy mesét olvastam fel az osztályban, s nagy- nagy csönd lett körülöttem. Én a kis falusi lány, én a copfos fruska akkor eldöntöttem, hogy ha nagy leszek, színésznő leszek. Persze, akkor ez még csupán gyermeked, kósza ábrándozás volt.”

Vajdácskán, ebben az apró zempléni faluban született, nevelkedett, szóval földink, hozzánk közelálló. Minden kisfaluban születettek álmát megvalósító!

Tette ezt a Teremtőtől kapott tehetséggel, a szülőktől, a nagyszülőktől kapott tisztességgel, akaraterővel, kemény daccal, ha úgy kellett! S nem utolsó sorban a szívéből kinyíló és mindig virágzó kisvirág szépségével, bódító illatával. Ez a virág talán az estike volt, mely minden este a színpadon, amikor kigyulladt a rivaldafény, akkor tündökölt legszebben, s illata mámorítóan járta be a nézőteret.

Akkor, ott azon a szép nyári napon megkérdeztem Tőle: mit jelent Csomós Marinak a színjátszás? „Nekem mindent – felelte. Ha beteg vagyok meggyógyít, ha depressziós vagyok, jó kedvem lesz tőle. Azt az örömet jelenti, hogy adok...”

Őt év telt el azóta, hogy beszélgettünk, s minap érkezett a szomorú hír, hogy 2023. november 18-án, hosszú betegség után, 80 éves korában elhunyt Csomós Mari, a Nemzet Színésze.

Állok a bogácsi Színészligetben Csomós Mari lombját hullató fája előtt, csepereg az eső, sír az ég is. Arra gondolok, amit akkor, több mint öt évvel ezelőtt, azon a nyári napon mondott talán hitvallásként, talán már előre elmondott végrendeletként. „Mindig lesz olyan ember, aki odaáll egy gyertya mellé, egy három deszkából összetákolta valamire, és elkezd mondani egy verset, és lesznek akik hallgatják. Lehetetlen, hogy ne legyen színház!”

Gyertyát gyűjtök én is. A kicsike láng félenken pislákol a csepergő esőben, tenyeremmel védem, s arra gondolok, képzeletemben az jelenik meg, hogy itt a bogácsi Színészligetben, itt van az a „három deszkából összetákolta valami” s Ő rajta áll. Rajta áll, s verset mond. Dsida Jenő: Ide hallgass! című versét. Egy sorát kicsit átköltve, önmagára aktualizálva:

„Most kiállok az esőbe, / elszántan és / földetlen fővel / És a csattanó villám / átszalad a szívemen / és a zuhogó zápor / széjjeláztatja szénfeketé / testemet, /

és beszívnek magukban a föld pórusai. / Kétezer-huszonhárom november tizenyolcadikán. /

De holnap / Rózsaként nyílok ki /ablakod alatt / és minden eljövendő / igaz ember /szíve alatt.”

– Mi történt? – kérdezi egy hang a hátam mögött. Álmodozásomból felriadva hátrafordulok. Idegen embert látok, talán turista vagy fürdővendég.

Most nincs kedvem beszélgetni veled, csupán annyit válaszolok: – Egy angyal szállt el!

Értetlenül néz rám, de magára hagyom. Szerintem azóta is azon töpreng, hogy ki lehetett ez a fura alak, aki valami angyalt emlegetett.

A földlabdás piramistölgyfáját 2018. július 26-án ültette el Csomós Mari művésznő

Az a szép fényes nap!

Pályatársainak fotóit nézegetjük a Csáter Apó pincéjében

Jördán Tamás

(Budapest, 1943. január 15. –)
Kossuth- és Jászai Mari-díjas, érdemes művész.

A Nemzet Színészének 2020-ban választották meg.

Fája a bogácsi Színészligetben 2024 tavaszán kerül elültetésre.

József Attila írja Thomas Mann üdvözlése című versében: „Foglalj helyet. Kezd el a mesét szépen./ Mi hallgatunk és lesz, aki csak éppen / néz téged, mert örül, hogy lát ma itt / fehérek közt egy európaít.”

Mivel tudom, hogy Jördán Tamás szereti a verseket, József Attilát különösképp, az imént idézett sorok „ihlettek”, hogy így mondjam: „Művész Úr, kezdjen mesélni, s én csak hallgatom!”

– Egy nagyon szorongó, befelé forduló gyermek voltam. Mélyen hittem, és rettegetem Istentől, mert nekem azt az Istent tanították, aki nagyon szigorú, mindent lát és mindenre lecsap. Tehát félttem, és ez a rettegés belém ivódott. Tízéves lehettem, amikor a hitoktatómtól kaptam egy szentek életéről szóló könyvet, és amikor visszavittem, egy esős novemberi napon, az utcán leejtettem, bele egy tócsába. Én nem mertem úgy sárosan visszavinni, hanem hazamentem, s nem mentem el hittanórára, viszont nem tudtam aludni két napig a kétségbeeséstől.

– Hogy miért lettem színész, arra csak negyvenévesen jöttem rá, akkor fejtettem meg. Mert semmi nem predesztinált erre, sem a családi környezetem, sem az adottságaim. Ráadásul későn érő típus voltam, az érettségi képemen 15 évesnek, ha kinézek. Beszélni meg végképp nem tudtam, magánhangzóim egyáltalán nem voltak, csak mássalhangzó torlódásaim.

Azért akartam színész lenni, mert szabadulni akartam a szorongásoktól, a kisebbrendűségi érzéstől. Azt gondoltam, hogy a színész az aztán szöges ellentéte annak, aki én leszek majd, ha hagyom magam.

– A főiskolai felvételen Simon Zsuzsa mindkétszer kirúgott. Iga-za volt, azt sem lehetett érteni mit mondok. (Évtizedekkel később a Színművészeti Egyetemen felvételiztettem, tanítottam: azt a gyereket, aki én voltam anno, elsőre elküldtem volna én is.)

– Amikor kirúgtak, mi mást tehettem volna? Elvégezem a Műegyetemet, geodéta, földmérő lettem. Dolgoztam is ezen a pályán. Mellette – amatőr módon – azért színészkedtem.

– Amikor jóval később megpályáztam a Nemzeti Színház igazgatói állását, a pályázatomban első mondata az volt: „az Egyetemi Színpad az oka mindennek”. Én ugyanis ott tanultam meg azt, hogy egy hely, ami egyébként színház, nemcsak az előadásokról szól. A színészeknek és a színháznak presztízse van, ami nagy potenciát jelent, vonzza az embereket, így más, színházhoz kapcsolódó eseményekre is nyitottak. Annak kell lenniük!

– Az Egyetemi Színpad a 60-as években megismételhetetlenül fontos, nyüzsgő hely volt, ahol megfordult az egész értelmiség. Nekem ott a sejtjeimbe ivódott az a tétel, hogy a színháznak nem csak előadásokat kell létrehoznia. Ezt képviseltem később a 25. Színházban, a Merlinben, majd Kaposváron, Szombathelyen is.

– Amikor 2002-ben pályáztam a Nemzeti élére, a pályázat 6. fejezete az Agóra címet kapta. Miért? Az ókori görög demokráciában az agóra volt az a hely, ahol a városlakók összegyűltek és megbeszélték a fontos ügyeket. Ilyen helynek kell válnia a színháznak, hogy az emberek megérezzék: ha kis mértékben is, de befolyásolhatják a világ menetét. Nem tüntetésekre gondolok, hanem eszmecserekre.

Pogány Judit

(Kaposvár, 1944. szeptember 10. –)
Kossuth- és Jászai Mari-díjas, érdemes művész.

A Nemzet Színészének 2023-ban választották meg.

Fája a bogácsi Színészligetben idén, 2024. tavaszán kerül elültetésre.

Meghatóva beszélt a Nemzet Színésze cím elnyeréséről.

– Óriási megtiszteltetés – mondta. El sem akartam hinni, csak habogni tudtam, amikor Vidnyánszky Attila felhívott s közölte a hírt. Aztán pörgetni kezdtem a fejemben a neveket, akik szóba jöhettek volna rajtam kívül. Legalább tíz színészt fel tudnék sorolni, akik megérdemelték volna. Az nyugtatott meg, hogy a tizenegy művész közül, akik maguk közé választottak, tízzel már játszottam együtt pályám során, tehát ismertek, és úgy látszik elfogadtak.

Az élet nagy rendező. Felemelő, de fájdalmas érzés is, hogy e címet egyik legkedvesebb kollégája, barátnöje Csomós Mari halála után kaphatta meg, mintegy átvéve tőle a „stafétabotot”.

– Mari elvesztése számomra akkora fájdalom, hogy nem lehet kiheverni. Örömmel visszaadnám az elismerést, ha újra itt lehetne velünk. Van egy szerepem, Szabó Magda: Az ajtó című regényének színpadi feldolgozásában, Emerenc. Hatalmas feladat, komoly koncentrációt igényel, színészi pályám összefoglalásának tekintem. Talán méltó arra, hogy Marinak ajánljam, tisztelgésül az Ő végtelen tehetsége, hivatástudata és embersége előtt. Az előadás estéin meggyújtok egy mécsest, és Rá gondolok.

Pogány Judit közgazdasági középiskola elvégzése után jelentkezett a Színház- és Filmművészeti Főiskolára, ahol már az első rostan eltanácsolták. Mint elmondta, igazat adott a felvételiztető vizsgabizottságnak, hisz – magát így nevezve – jelentéktelen kislánként, közhelyes versekkel próbálkozott. Azt is elárulta, hogy a családja, az ismerősei is, szóval a hozzá közelállók; mindenki lebeszélni akarta a színészi pályáról.

– Nem is csoda, rám néztek, és egy zárkózott kislányt, egy szürke verebet láttak. Nem voltam színésznek való, csak belül az idegrendszerelem. Amikor kilencéves koromban gyámszülőkhöz kerültem (édesapja meghalt, édesanyja súlyos beteg volt – szerk. megj.) szorongó gyerek lettem, egyáltalán nem tudtam aludni. Alig vártam az estét, amikor végre egyedül maradhatok és elkezdhetek történeteket szőni. Minden szereplő élethelyzetét mélyen átéltem. Mintha csak – már akkor – a színházra edzettem volna. Négy évig alig aludtam. Egész életemben bírtam a nem alvást, ennek iszom most a levét, mert túlhasználtam a szervezetemet, de legfőképpen a szememet. De visszatérve a gyermekkori álmatlan éjszakákhoz, felnőtt fejjel már tudom, hogy akkor éreztem meg: az az erős koncentráció, amivel képes vagyok beleélni magam egy másik ember helyzetébe, ez a képesség lesz az, ami pótolja a hiányzó fizikai adottságimat, tehát mégiscsak jögom van megcélozni a színészi pályát.

Szülővárosában, Kaposvárott lett – először csak! – segédszínész. Az álom, hogy bekerüljön egy színház falai közé, ezzel megvalósult, sőt túl is teljesült, hisz – ezt is ő nyilatkozta – „18 éves koromban olyan menthetetlenül vágyakoztam a színház után, hogy ha csak takarító-nőként is, de a falakon belülre kerüljek”.

Először a kórus és tánckar tagja volt, később kisebb prózai szerepek következtek. Igazi felfedezését a kaposvári színház akkor friss diplomás rendezőjének, Zsámbéki Gábornak köszönhette.

– A János vitéz ment, Zsámbéki a nézőtérre ült. Észrevette, hogy a hamisan sírdogáló lányok között az egyiknek valódiak a könnyei. Én voltam az. Ezután többször akart szerepet adni nekem, de állandóan kihúztak: mutatta, ceruzával írták a nevem fölé az igazgató kedvesének a nevét. Az áttörést a Várj, míg sötét lesz című krimi hozta. Senki sem vágyott a tizenéves csúnyácska, tuskés lelkű kislány szerepére. Zsámbéki rám osztotta, és el is játszhattam. Neki köszönhetem, hogy színész lettem.

Lehoczky Zsuzsa

(Szeged, 1936. július 18. –)
Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.
 A Nemzet Színészeinek 2021. május 11-én választották.
 A fája a bogácsi Színészligetben idén, 2024 tavaszán kerül elültetésre.

Remélem, nem haragszik meg rám a Művésznő, de bármikor is hallom a nevét, az övével együtt egy másik név is asszociál: Tichy Lajosé. Futball-bolondként, gimnazista koromban kéthetente utaztam fel Miskolcra Budapestre, a Népstadion kettős rangadóira, s bár eszeveszett Fradi drukker voltam, a nemes ellenfelet mindig tiszteltem és csodáltam, már pedig Tichy Lajos, a Honvéd és a magyar válogatott világlklasszis csatára közéjük tartozott.

Igen, a szőke herceg Tichy Lajos és a temperamentumos, mediterrán szépség, Lehoczky Zsuzsa igazi álompárt alkottak. (Még egy volt hozzájuk hasonló, a fradista Szűcs Lajos és Pécsi Ildikó alkotta pár.) Ha akkoriban lettek volna nálunk bulvárlapok, minden héten közöltek volna róluk fényképet, ahogy sétálnak kéz a kézben, vagy egymást átölelve nézik a Dunát. Szépek és szerethetőek voltak.

A My Fair Lady 100. előadásán Lehoczky Zsuzsa 100 szál vörösrózsát kapott, s amikor átölelte a hatalmas csokrot, annak illatától rosszul lett. Eldobta a virágokat és kiszaladt a folyosóra. Addig nem akarta elárulni, de az eset után el kellett mondania, hogy várandós. Az álompár gyereket várt, aki nem olyan sokára meg is született. Napjainkban is ő a művésznő szeme fénye: Tichy Krisztina.

Lehoczky Zsuzsa pályafutását szülővárosában, Szegeden kezdte. Játzott Kaposváron is, majd 1962 lett a Budapesti Operettszínház művésze. Ének- és tánckészsége, sajátos humora kiválóan érvényesült szubrett szerepekben. Operettekben és musicalekben egyaránt fontos szerepeket játszott el. Szerepeinek se szeri, se száma. A sikereket kellő alázattal és hálával fogadta. „Én vallásos vagyok és tudom, hogy engem valaki segít az égből. Nagyon szegény körülmények között nevelkedtem és nem voltam olyan fajta zseni, aki önmagától el tudott volna jutni a legmagasabb kitüntetésig, valaki mindig segített odafönről.”

S nemcsak az odaföntieknek hálás Ő! Gyakran előfordult, hogy előadások előtt beült a félig megvilágított üres nézőtérre, és azokra a kollégáira gondolt, akik már nincsenek közöttünk. Feleki Kamillra, Latabár Kálmánra, Németh Marikára, Petress Zsuzsára vagy éppen Rátonyi Róbertre, akik felkarolták és segítették Őt.

Töröcsik Mari halála után Őt választották maguk közé a Nemzeti Színészei 2021-ben. Elsőként érdemelte kis ezt a címet a zenei műfaj képviselői közül. Még abban az esztendőben, 85. születésnapja alkalmából rendezett nagyszabású gálaműsoron, könnyek között köszönt el a publikumtól és a színésztársaitól.

De ország-világ előtt megígérte, hogy a 90. születésnapján azért visszatér majd a színpadra.

Várjuk ezt a pillanatot Művésznő! S addig is sok-sok erőt, jó egészséget kívánunk! És mindent köszönünk, amit Öntől kapunk!

Udvaros Dorottya

(Budapest, 1954. augusztus 4. –)
Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművésznő.
 A Nemzet Színészeinek 2023-ban választották.
 Fája a bogácsi Színészligetben 2024 tavaszán kerül elültetésre.

Már gyermekként sok időt töltött színházban rendező édesapja Udvaros Béla és színésznő édesanyja, Dévay Camilla „jóvóltából”.

– Erős élmény volt egy gyereknek, hiszen izgalommal teli varázskastélyba csöppentem – mesélte az egyik interjújában. – Ám egyáltalán nem lehet azt mondani, hogy szerelem volt első látásra.

Akkor még nem. Eleinte orvosnak készült, gyógyítani szeretett volna, viszont miután csatlakozott a gimnáziumi színjátszó körhöz, ahol – ha amatőr módon is –, de „színészkedtek”, megtetszett neki ez a különleges szakma.

– Csak akkor döntöttem el, hogy ezt szeretném csinálni, amikor a saját bőrömön tapasztaltam, milyen az, ha az ember egyre közelebb jut a szerephez. A nagyon erős látvány- és illatlemlékek, például a festett díszletek illata és a régi smink szaga biztos, hogy erős nyomot hagyott bennem.

Mesélte azt is, hogy édesanyja féltette lányát a színpadi élettől. – Ehhez elég erősnek kell lenni – idézte édesanyja intelmeit. – Mert itt nemcsak egy pálya sikeréről van szó, hanem a mindennapi kudarcokról is. Arról, amikor egy próbán valahogy nem sikerül egy jelenet, és amíg végre olyan lesz, ahogy elképzelted, kudarcok sorozatát kell elszenvedni. Tulajdonképpen az egész pálya erről szól. Amikor sikereket él meg a művész, azok a ritka nagy csúcspok, de ami a mélyben van, az sok munka és kudarc. Valószínűleg ettől féltette édesanyám.

De aggodalom ide vagy oda, a sikerek elég korán megtalálták a színészi hivatást választó fiatalot. Neveket sorol, Töröcsik Mari, Máthé Erzs, Cserhalmi György, Margitai Ági, Koós Olga, akik legelősebben hatottak rá pályája letelején. És persze a szülei.

Édesanyjától az elszántságot, apjától a talpra állás képességét örökölte.

Pályafutásának színhelyei – kronológiai sorrendben – Szolnok, a Nemzeti, a budapesti Katona József Színház, az Új Színház, A Bárka, majd 2002-től újra a Nemzeti.

– Volt bennem kalandvágy, most már a korom miatt kisebb, mint régen, de sohasem szerettem a tutiban megülni – magyarázta, s büszke rá, hogy a felsorolt színházak közül háromnak a születésénél Ő is ott bábáskodott.

Az eddigi „utolsó munkahelyéről”, a Nemzeti Színházról, ahol már több mint két évtizede a társulat tagja, a következőket mondta:

– Annyi minden történt velem a Nemzeti falai között, annyi siker és kudarcot éltem meg, hogy azt érzem, oda tartozom, és míg régen én kerestem a kalandokat, most ezek az impulzusok találnak meg engem. Jordán Tamás, Alföldi Róbert és Vidnyánszky Attila – teljesen különböző alkotók jönnek oda „hozzám”, én pedig ugyanabban az öltözékben ülök, és a magyar és külföldi szakma krémjével dolgozhatok.

Befejezésül egy vallomás Udvaros Dorottytól, a Nemzet Színésztől:

– Minden sikeremet elsősorban édesanyámnak ajánlom. Fantasztikus színésznő volt, de az élet úgy hozta, hogy Ő nem kapott szakmai elismerést. Úgy érzem, hogy a Nemzet Színésze cím neki is jár, ez az Övé is.

Balázsovits Lajos

(Nagykanizsa, 1946. december 4. – Budapest, 2023. július 19.)

Érdemes művész.

A Nemzet Színészének 2022-ben választották.

A fája a bogácsi Színészligetben idén, 2024 tavaszán kerül elültetésre.

Igen, a fáját sem tudja már személyesen elültetni itt Bogácson, a Színészligetben, mint ahogy annyi más is még befejezetlen maradt. Ám míg élt, vadócba rózsát oltott, hogy szebb legyen a föld.

A temetésén lánya, Balázsovits Edit sorolta: „az én apukám volt az Éliás királyfi, a palacsintás király, Kalmár tanár úr az Abigélből, a Feldobott kőből a Pásztor Balázs, a Fényes szelekből a Fekete Laci, az Őrjárat az égenből a Dávid Gyula és ő a Béla király és a Husz János a színházban. És sorolhatnám, itt állhatnánk napestig, hogy mennyi minden az én apukám az embereknek.”

Balázsovits Lajos az érettségi után színésznek jelentkezett, ám édesapja miatt, aki neves ügyvéd volt, beadta a papírjait a jogi egyetemre is, a felvételire azonban már nem ment el.

A színművészetin az egyik legtehetségesebbnek tartották, nem csoda, hogy a sármos fiatalembert szinte szétszedték a filmesek. Az olasz rendezők is felfedezték, egy-két hónapot kinn is töltött Itáliában.

– Sokszor eszembe jut, mi lett volna, ha disszidálok. Aztán egyből bevillan: akkor nem született volna meg a lányom, akit nagyon szeretek – mesélte egy korábbi interjújában.

Mint ahogy azt is elárulta – az életem legnagyobb társa a családom, Éva és Edit.

Évát, Almási Éva művésznőről van szó, a hetvenes évek közepén, a Néró című előadásban ismerte meg. 1974-ben kötöttek házasságot. Ez a kapocs soha nem szakad széjjel. Kitartottak együtt jóban-rosszban. – Az embernek általában nagyon erős kapcsolata van szüleivel. Szerencse kell ahhoz, hogy később találjon egy olyan társat, akivel hasonló erős, mély viszonyt tud kialakítani. Évával nekem sikerült.

De a fény mellett mindig ott az árnyék. A „másik társ”, az egészség már nem volt ennyire hűséges Balázsovits Lajoshoz. Méltósággal vívott csatájuknak a Teremtő vetett véget. Elszóllította Őt égi szolgálatra. Földi búcsúján, a temetésén a barát, Cserhalmi György alázattal mondott imájában „bevallotta”: – Ez eddig a legnehezebb közös munkánk, drága Lajosom. Nem is bírok vele! Fel kéne nőni ehhez is, mint annyi mindenhez az életben...

Lánya, Edit búcsúszavai fájdalmasak, torokszorítóak, ugyanakkor felemelőek voltak. Fájdalom, büszkeség, szeretet, dac, vád, remény különös ötvözetét formálták szavai ott a Fiumei úti sírkertben.

„... a világ igazán nem ismert. Nem tudott a fájdalomairól, a sebekről, amik martak, csak azt a huncut félmosolyt, a könnyed eleven Balázsovits Lajost ismerték, aki mosolyogva megrántja a vállát és az mondja: Semmi baj, túl vagyok rajta.

De nem voltál túl rajta, aztán úgy érezted elfelejtettek, nem hívnak és ez nagyon fáj és mart téged...

Azon az éjszakán is gyönyörű voltál, de nem csak gyönyörű. Olyan voltál, mint egy igazi úr, fenséges, diszkrét, méltóságteljes. Úgy, mint amikor az életedben már meghaltál párszor. Persze nem igazából, de akkor is mindig így haltál meg, mint akkor, azon az éjszakán utoljára, méltósággal, bátran, emelt fővel.”

Almási Éva

(Budapest, 1942. június 5. –)

Kossuth- és Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.

A Nemzet Színészének 2016-ban választották meg.

Fája a bogácsi Színészligetben 2024 tavaszán kerül elültetésre.

Gyermekkoráról egyszer azt nyilatkozta: „...nagyon szegények voltunk, és én változatlanul egy S-sel és I-vel írom a nevem, nem két S-sel és Y-nal. Így egyszerűen: Almási, mert ez volt apukám becses neve. Emlékszem, anyám hogyan tudott egy tojásból kettőt csinálni, hogyan főzte a szaloncukrot, és arra is, mennyire tudtam örülni karácsonykor két narancsnak... a Sport csoki volt az édes-ségek non plus ultrája: zsilettpengével vágtam darabokra, és úgy ettem meg. Beosztva. A mai napig tisztelettel bánok a Sport csokival... A gyerekkorom szeretetben telt, és az ember az ilyesmire mindig nagyon szívesen emlékszik. Ezért soha nem féltém a szegénységtől.”

Tudták Önök, hogy Almási Éva annak idején nem a színészi pályáról álmódott? „Kilenc évig hegedültem, hegedűs akartam lenni. Szerelmes voltam egy fiúba, aki nagyon tehetséges zongorista volt. Tudtam, hogy őt felveszik a Zeneakadémiára, de magamban már nem voltam ilyen biztos. Az ember valahogy mindig tudja a lelke mélyén magáról, hogy mire képes. Körülnéztem hát, hogy milyen főiskola, akadémia van még. Így jött a színművészeti. Illetve előbb még elszerződtem a Petőfi Színházhoz, amit Szinetár Miklós alapított akkor. A színészszakmát is meg kellett tanulni, ezért mégiscsak felvételiztem.”

Tudták Önök, hogy Almási Éva annak idején nem a színészi pályáról álmódott? „Kilenc évig hegedültem, hegedűs akartam lenni. Szerelmes voltam egy fiúba, aki nagyon tehetséges zongorista volt. Tudtam, hogy őt felveszik a Zeneakadémiára, de magamban már nem voltam ilyen biztos. Az ember valahogy mindig tudja a lelke mélyén magáról, hogy mire képes. Körülnéztem hát, hogy milyen főiskola, akadémia van még. Így jött a színművészeti. Illetve előbb még elszerződtem a Petőfi Színházhoz, amit Szinetár Miklós alapított akkor. A színészszakmát is meg kellett tanulni, ezért mégiscsak felvételiztem.”

De jól tette Művésznő! Ön nélkül szegényebb lenne a magyar színházművészet!

Minap egy kommentet olvastam Róla az interneten. Ide írom, mert nagyon találó és igaz: „szerettem Őt fiatalnak, szerettem középkorúnak és szeretem most is, amikor nála is őszbe fordult már a világ. Őszinte volt mindig, és azt nagyon nagyra tartom.”

Almási Éva „képe úgy ragyog fel nékem” (kölcsonözve a gondolatot Arany Jánostól), hogy mindig szép, hogy mindig királynői és mindig hiteles és igaz! Ezek a minősítések nem zárják ki egymást, ám keveseknél vannak jelen olyan harmóniában, mint nála.

Hiteles, amit mond: „mi, színészek olyanok vagyunk, mint az illat, amelyiktől szép emlékek élednek újra. Fiatalság, első szerelem.” Almási Éva éppúgy szimbóluma a világmegváltó ifjúságnak, mint a bölcsen, büszkén elviselt öregségnek. Volt és van tartása.

Realista, földön járó. Nem véletlenül mondta: „ezen a pályán nem lehet mindig fent lenni. Bizony, vannak szakadékok. De ha az embernek van egészséges önértékelése, akkor pontosan tudja: ha a topon van, sok mindent túlértékelnek, túl könnyen megbocsátanak neki. Aztán eljön az idő, amikor az embert alulértékelik, ezt ugyanúgy nem szabad elhinni.”

Egyszer régen Feleki Kamill azt felelte egy riporter kérdésére: „csak jó színház van és rossz színház. Ha jó a színház, mindenről lehet beszélni. Sőt mindenről kell is beszélni!”

Ma is így van ez? Nem igazán. A színházak házatáján van bal- és jobboldal, van baloldali és jobboldali járás.

Almási Évánál nincs jobbra át, vagy balra át. Csak a darab van és a kollégák. Megszívlelendő, amit mond.

„A megosztottság nem erősíti egyik oldalt sem, inkább mindenkét gyengít. Mi csak együtt vagyunk erősek, együtt vagyunk a szakma!”

Benedek Miklós

(Budapest, 1946. szeptember 28. – Budapest, 2024. január 9.)

Kossuth- és Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.

A Nemzet Színészeinek 2023. szeptemberében választották meg.

Fája a bogácsi Színészligetben 2024 tavaszán kerül elültetésre.

Biztosan tudom, ha tudná, nem haragudna meg rám, hogy nekem nevének hallatán, elsőként édesapja, az ugyancsak kiváló művész, a pesti kabarék elmaradhatatlan egyénisége Benedek Tibor jut eszembe. Talán azért is, mert a papa Miskolcon született, ott, ahol jómagam leéltem életem jó kétharmadát. S nem szégyellem bevallani, gyermek- és ifjúságkoromban hűséges hallgatója voltam a Magyar Rádió máig legnépszerűbb „szap-panoperájának”, a Szabó családnak, mely sorozatban, a sok éves sorozat legelején, Benedek Tibor bizonyos Vezér Úr szerepét játszotta. Sok- sok évtized telt el azóta, de az a jellegzetes hang máig a fülemben cseng.

Ha élnének – milyen döbbenetes így mondani múlt időben – a papa nagyon büszke lenne Miklós fiára. Úgy szokták mondani „az alma nem esett messze a fájától”. De én ezt megtoldanám még azzal – s ezért pedig a papa nem haragudna meg, hanem sűrűn bólogatna –, hogy fiát az „életkertész, a Teremtő még értékesebb gyümölcs termésére oltotta be.”

E színészhajlam, ez a tehetség, aminek táplálója volt nagyfokú érzékenysége, már gyermekkorában „kitört” belőle. Mesélte „nem fájt a vakbelem, csak azt akartam, hogy anyám velem foglalkozzon és sajnáljon. Bementünk a kórházba, fogtam az oldalamat és eljátszottam, hogy fetrengem a fájdalomtól, mire az orvos zokszó nélkül kivette a vakbelemet. Sőt, utána még meg is mutatta, hogy milyen csúnya. Majdnem elröhögtem magam, látva azt az összetekert rondaságot. Hogy tényleg csúnya volt-e, nem tudom, fogalmam sincs, hogy néz ki egy szép vakbél.”

Nem meglepő, hogy színész lett belőle. S nem is akármilyen! Jellegzetes karaktere, műfaji sokszínűsége mindenkit lenyűgözött, aki valaha látta őt a színpadon, filmvászonon vagy képernyőn. Feldolgozhatatlan családi tragédiájának súlya alatt élte utolsó éveit, de a színpadhoz, a nézőkhöz az utolsó pillanatig hű maradt.

Nagyobbik fia, a többszörös olimpiai bajnok vízilabdázó Tibor halálát nem tudta feldolgozni. Elárulta, minden este kiült a kertjébe, felnézett a csillagokra, és úgy beszélgetett Tiborral. „Mert ő él, itt van, velünk van”- mondta.

Egyik legjobb barátja, Szacsavay László szerint Benedek Miklós volt az az ember, barát, akivel legjobban lehetett hallgatni. Órákon keresztül. Miközben persze mindent megbeszéltek, szemvilanásokkal és félmondatokkal. „Ehhez kellett még három sör. Neki egy, nekem mindig egy kicsit több...”

Halálakor, a róla írt nekrológokból idézek olyan mondatokat, melyeket vele kapcsolatban igaznak érzek.

„Olyan tartás, stílus jellemezte, amiből sokkal több kellene a világban. Elment az utolsó arisztokraták egyike.”

„Benedek Miklós a polgári színjátszás egyik utolsó nagyja volt, tartásával, eleganciájával, fanyar humorával ébresztett nosztalgiaát egy nyugodtabb, emberibb világ iránt.”

Csak a teste! Csak az ment el, lett az enyészeté.

Kedves Benedek Miklós!

A LÉLEK ÉL, egyszer még újra találkozunk!

Cserhalmi György

(Budapest, 1948. február 17. –)

Kossuth-díjas, érdemes művész

A Nemzet Színészeinek 2014-ben választották meg.

Fája a bogácsi Színészligetben 2024 tavaszán kerül elültetésre.

Cserhalmi Györgyöt Wim Wendes német filmrendező – 1996-tól az Európai Filmakadémia elnöke – 2009-ben a világ tíz legjobb filmszínésze közé választotta be. Ez nem akármilyen elismerés.

Novák Eszter írta róla, Cserhalmiról, de neki, Cserhalminak.

„Néhány embernek megadatik, hogy egyszerre legyen rátartó forradalmár, bölcs filozófus, halált megvető akrobata, arisztokrata, gőgös és szorongó értelmiségi, önsorsrontó, szellemi erőtől duzzadó vezérürü, kékkúti remete és gyermek, akinek huncut fények villannak szemében, de rögtön lesüti, ha turpisságon kapják. Ritka adomány, még ha nem is könnyű együtt élni vele.

Ez mind te vagy, és ezt mind képviseli a színészeted is. Ha színészet ez egyáltalán, és nem csak maga a bonyolult, ellentmondásos, gazdag és érvényes ember. Aki, ha már úgy adódott, megtanulta a szakmáját is.

Egyszer – egy átvirrasztott, ivós éjszaka után – nem jöttél Figaró próbára. Megkérdezte az Új Színház büfése, hogy nehéz-e veled dolgozni. Gyorsan tudtam válaszolni. Nem. Az a három alkalom megéri, még jóval több is megérné azokat a próbákat, azt az időt, amikor ott vagy és együtt lehet veled gondolkodni.

Ahogy a fiatal színészeknek is sokszor mondom, hogy nem elég a mulatozást eltanulni. Inkább abban hasonlítsanak rátok idősebbekre, ahogy ott vagytok egy órával a próba és másféllel az előadás előtt, hogy amikor a munka elkezdődik, teljes ünnepi pompában, szellemi és lelki készültséggel, szándékokkal tele, nyitottsággal és kíváncsisággal várjátok, hogy megtörténjen valami, amivel aznap megint egy kicsit megérthetünk és megfogalmaztatunk a világból.”

Igen, ettől pontosabb „diagnózt” nemigen tudna megfogalmazni más sem Cserhalmi Györgyről. Arról a művésztől, színésztől, aki nem egyszerűen színész, nem csupán egy színész. Ő a SZÍNÉSZ – így nagybetűvel leírva.

Nekem a zsinórmérce mégis csak az, amit sok évvel ezelőtt Garas Dezső mondott Cserhalminak: „ha mi Amerikában születünk volna, akkor ma húsz sztárra ott nem lenne szükség”.

Fejegyveztem, ahogy egyszer önmagáról vallott. Elgondolkodtató. „Színész vagyok, földönfutó szabad ember, aki hol haraggal, hol részrehajlással, a maga bőrét is szakoztatva mondja véleményét a világról. Ez a mondas hivatás, a hivatás meg felelősséggel jár. Minden este öt-hatszáz ember személyesen ellenőrzi az adóforintjait – ez is felelőség. De sokkal inkább az, amit közlünk, amit képviselünk.

Sárka, a lányom néha megemlíti, hogy amikor az ő korosztályában a mi generációról szó esik, akkor előbb-utóbb valahogy előkerülök, mint a tiszteletre méltó kivételek egyike, és ettől ő büszkeséget érez. Persze nehezen mond ilyesmiket, kínos is odaállni a papa elé és dicsérgetni, de néha, amikor látja, hogy éppen a béka feneke alatt vagyok, akkor mondja, hogy: Apa, hidd el, hogy ez fontosabb mindennél! És akkor ez nagyon jól esik, és én el is hiszem neki. Kenyeret ugyan még nem lehet venni érte, de mégis valószínű, hogy ez fontosabb annál, meg általában mindennél! Többre szerintem nem is vágyhatunk, mint hogy a gyermekeink kicsit büszkének legyenek arra, amik vagyunk, akik lettünk, amit csináltunk, képviseltünk, tettünk vagy éppen nem tettünk. Ez számomra különösen fontos, mert ez jelzi, hogy nem csupán arról van szó, hogy áthöbörögtem az egész életemet, hanem valamit mégiscsak konzekvensen csináltam, képviseltem, aminek jelentősége van mindmáig.

Csikos Sándor

(Karcag, 1941 október 28. –)

Kossuth- és Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.

A Nemzet színészeinek 2024. április 4-én választották meg.

Fája a bogácsi Színészligetben idén tavasszal kerül elültetésre.

Csikos Sándor egész életében vidéki színészként dolgozott, de Ő ezt egyáltalán nem bánta. Erről a most 83 éves színész így beszélt: „A rendeltetésem, hogy vidéki színész leszek. De nem belekeseredni akartam a vidéki színész karakterébe.”

Sokszor elmondta, mert sokszor megkérdezték Tőle, hogy miért nem Budapestet választotta, s Ő mindig ugyanazt felelte: „Mert itt jó helyen vagyok!”

1965-ben végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, Simon Zsuzsa osztályában. Osztálytársa volt többek között Almási Éva, Csomós Mari, Juhász Jácint, Kozák András, Szersén Gyula, Szilágyi Tibor. Micsoda nevek!

De én szívesen sorolok más játszótársakat is: Némethy Ferenc, Margitai Ági, Komáromi Éva, Polgár Géza, Fehér Tibor, Káldy Nóra. Igen, velük játszott együtt az akkor még fiatal, friss diplomás Csikos Sándor „első munkahelyén”, a Miskolci Nemzeti Színházban. Most, mikor megtudtam, hogy a Nemzet Színészevé választották, előke-restem kiváló újságíró kollégám, Gyarmati Béla (a miskolci színház igazgatója is volt) szerkesztette Színlapozó című könyvét, amely a miskolci teátrum összes bemutatóját tartalmazza 1949-től 1972-ig, az összes szereplővel. Ebből a kiadványból tudom, hogy Csikos Sándor miskolci éve alatt (1965-1969) tizenegy darabban szerepelt. Ő volt a My Fair Lady Kárpáthy Zoltánja, Shakespeare Ahogy tetszik darabjának mélabús alakja, Jaques. Az ügynök halála Bernardja, vagy a Rigó Jancsi című operett Elemér nevű klarinétosa. Csikos Sándor ifjúkorom miskolci színházát idézi fel. Örök emlék.

Aztán pályája az Irodalmi Színpadon, majd Debrecenben folytatódott, abban a városban, amely szülőhelye Karcag után, (vagy mellett?) élete legfontosabb színhelye. Bár játszott még a győri, a nyíregyházi színházban is (utóbbinak három éven át igazgatója is volt), Debrecen, a civis város mindig vissza-, hazahúzta.

Gemza Péter, a debreceni Csokonai Színház korábbi igazgatója azt nyilatkozta Róla: „Csikos Sándor, a Csokonai Színház oszlopos tagja. Oszlopnak lenni azt jelenti, hogy egyenesen állva, soha meg nem inogva, mindig és minden körülmények között meg kell tartani a terhet. Így gondolok én Sándorra, aki színész ikonként, rendezőként és pedagógusként is sokat tett Debrecenért. Tartásával, rendíthetlenségével és hűségével példát mutat mindannyiunknak.”

Önmagáról a Művész Úr egy helyütt így vallott: „Különösen kezdetben volt rengeteg kétségem önmagammal szemben. Az önreflexió sokat segített, mert aki el van telve magától, az első buktatónál összezuhan. Amikor valamit jól csináltam és sikerem volt, örültem, ha megbuktam, elkezdtem keresni, elemezni, mit rontottam el. Tudtam, hogy kudarcból többet lehet tanulni, mert a siker kényelmessé teszi az embert. Ha tapsolnak, könnyen el lehet hinni, hogy legközelebb is ilyen lesz. Nem, nem lesz ilyen!”

S még egy gondolatát leírom befejezésül. „Két dolog táplálja a tehetséget: a bizalom és a siker.”

Csikos Sándor a bizalmat mindegyik vidéki játszóterén megkapta, s a sikerből is bőven kijutott neki Miskolcon, Győrben, Nyíregyházán és természetesen Debrecenben.

Vidékiésként is mondom: hála és köszönet jár Neki!

Tisztelt Olvasók!

Ez a tájháza, ahol mi élünk, és amelyet megkülönböztető névvel Borsod-Abaúj-Zemplén megyeként ismer az ország, nos, a mi szeretett pátriánk – nem túlzás – bölcsője és éltetője volt a kezdetektől a magyar nyelvű színjátszásnak. E kis haza fogadta be Déryné Széppataki Róza ekhósszekéren vándorló csapatát, sőt elsőként épített körszínházat, mert az itt lakókban a kezdetek kezdeté óta ott munkált a szónak, a szépnek az éhe. A magyar teátristák népes táborából sok-sok nagy egyéniségnek a szülőhelye e táj. Másoknak a tündöklés helyszíne, és sokak számára végső nyughely lett ez a föld. Laborfalvi Róza, Latabár Endre, Egressy Gábor és Béni, Szerdahelyi Kálmán neve máig ismerősen cseng, akárcsak a Sajószentpéteren született Pécsi Sándoré, vagy az Ózd melletti pici faluban, Nekézsényben végső nyughelyet lelt Szeleczky Zitáé. De közelebről: itt Bükkalján, Borsod e déli szögletében is gomba módra teremtek, teremnek teátristák, hogy csak Koncz Gábor, Lukács Sándor, Nemcsák Károly, Kiss Mari nevét említsem. S ha az emlékezetemben kutatok, eszembe jut, hogy a Nemzet Színészei közül Besenyey Ferenc, Agárdy Gábor, Komlós Juci, Darvas Iván, Sztankay István is tagja volt a Miskolci Nemzeti Színház társulatának.

Szóval, ez a vidék mindig tisztelője és egyben éltetője volt színjátszásnak, a színészetnek, s ezt a vonalmat, szeretetet és tiszteletet ezzel a bogácsi Színészligettel is ki akarjuk fejezni. Hála egy Bogács községhez sok szállal kötődő lokálpatrióta házaspárnak, Hanák Zsoltnak és feleségének, Decsi Ágnesnek, hogy tizenöt éve már, e kis dél-borsodi faluban köszönhetjük a Nemzet Színészeit.

Bogács ezzel az emlékparkkal a Nemzet Színészei iránt érzett nagyrabecsülését kívánja kifejezni – s azt a vágyát, hogy az a példa, katarzis, amit Ők, ezek a színészóriások adtak, adnak nekünk, tovább éljen, és ne csak az emlékezetben, hanem ezekben az ég felé igyekvő fáknak, és a szélben, amely e fák levelein muzsikál, akkor is, ha ekhós szekerük elindul majd a mennyország felé.

Emlékképek a Színészliget tizenöt esztendejéből

Petőfi Sándor

SZÍNÉSZDAL

*Minden művészetek
Fején a korona:
A mi művészetünk,
Ellen ki mondana?
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.*

*Csak árny, amit teremt
A költőképzelet;
Mi adjuk meg neki
A lelket, életet.
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.*

*De amit színpadon
A népnek hirdetünk,
Ne hazudtolja meg
A cselekedetünk.
Ha meg nem tesszük azt,
Ami föladatunk:
Akkor gyalázat ránk,
Színészek nem vagyunk!*

*Miénk a hatalom
Az emberszív felett:
Idézni egyaránt
Mosolyt vagy könnyeket.
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.*

*Apostolok vagyunk
Az erkölcs mezején.
Apostoli szavunk
Téged kiált: erény!
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.*

IMPRESSZUM

Kiadja: Bogács Község Önkormányzata – Felelős kiadó: **Csendesné Farkas Edit**, polgármester – Írta, szerkesztette: **Hajdu Imre** –
Fotók: **Jankó Gergely**, **Jankóné Jónás Zsuzsa**, **Pető György** – Grafika: **Mezey István** – Tördelés: **Grafit Reklám Dekor Kft. Kósa Nikolett** –
Nyomda: **Kvíz-96 Kft.**, 3324 Felsőtárkány, hrsz.: 2489 – Nyomdavezető: **Hornják Vince**